

Sateenkaarisensitiivisyys osana nuorisotyötä

Opas sateenkaarisensitiiviseen nuorisotyöhön Hämeenlinnan
nuorisopalveluille

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö
Sosionomi (AMK)
Kevät 2024
Matilda Packalén
Iida Salminen

Sosionomi (AMK)

Tiivistelmä

Tekijä Matilda Packalén ja Iida Salminen

Vuosi 2024

Työn nimi Sateenkaarisensitiivisyys osana nuorisotyötä: Opas sateenkaarisensitiiviseen nuorisotyöhön Hämeenlinnan nuorisopalveluille

Ohjaaja Tuomas Tamminen

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa opas nuorisotyöntekijöiden käyttöön, josta he voivat saada tietoa ja taitoa toimia sateenkaarisensitiivisesti työssään. Tarkoituksena on lisätä tietoa ja osaamista liittyen sateenkaarisensitiivisyyteen ja sateenkaarevuuteen yleisesti esimerkiksi käsitteiden ja toimintamallien kautta. Opas on helposti ymmärrettävä, hyvän pohjatiedon tarjoava ja käytännön läheinen.

Vaikka vähemmistöryhmien huomioiminen ja heille turvallisen tilan luominen on noussut tärkeäksi aiheeksi niin työpaikoilla kuin siviilielämässä, voivat tieto, taito ja työskentelytavat olla vielä monelle vieraita. Opinnäytetyö vastasi tutkimusongelmaan ”Miten tehdä sateenkaarisensitiivistä nuorisotyötä?”. Opinnäytetyön tilaaja oli Hämeenlinnan kaupunki ja sen tuotoksena opas sateenkaarisensitiiviseen nuorisotyöhön Hämeenlinnan kaupungin nuorisopalveluille.

Sateenkaarinuoret ovat riskiryhmä monille hyvinvoinnin haasteille. Jotta nuorisotyöntekijät voivat auttaa ja kohdata aidosti sateenkaarinuoria, on heidän osattava ymmärtää ja toimia heidän kanssaan. Inklusiivista ja kaikille nuorille sopivaa nuorisotyötä ei voida toteuttaa ottamatta huomioon sateenkaarinuoria ja heidän tarpeitaan.

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä, ja aineistoa oppaaseen kerättiin kahdella eri tavalla. Opinnäytetyön osana toteutettiin laadullinen tutkimus ryhmäkeskusteluna, johon osallistui viisi Hämeenlinnan kaupungin nuorisopalveluiden nuorisotyöntekijää. Tutkimuksen tavoitteena oli kerätä ajatuksia, tietoa ja kysymyksiä sateenkaarisensitiivisyydestä ja sateenkaarevuudesta nuorisotyössä ja herättää keskustelua aiheesta työyhteisössä. Tämän pohjalta etsittiin tietoa jo olemassa olevista lähteistä vastaamaan nuorisotyöntekijöiden kysymyksiin ja tuomaan esiin nuorisotyöntekijöiden kaipaamaa tietoa sekä tukemaan nuorisotyöntekijöiden ajatuksia teoreettisesti.

Tutkimustuloksissa nousivat esiin tiedon tärkeys, nuoren kohtaaminen kokonaisvaltaisesti ja tasa-arvoisesti ja aiheesta puhuminen, kysyminen ja keskustelu niin nuorten kanssa kuin työyhteisössä. Tuloksissa korostuivat myös verkostojen arvo sekä puuttuminen syrjintätilanteisiin. Tutkimuksessa käsiteltiin myös sitä, mistä nuorisotyöntekijät uskovat syrjivän ja yleistävän kohtelun sateenkaarevia ihmisiä kohtaan kumpuavan, johon nuorisotyöntekijät kokivat syynä olevan tiedon vähyyden ja väärän tiedon.

Avainsanat Nuorisotyö, nuoret, seksuaalivähemmistö, sukupuolivähemmistö, sateenkaarisensitiivisyys

Sivut 22 sivua ja liitteitä 22 sivua

Bachelor of Social Services

Abstract

Author Matilda Packalén and Iida Salminen

Year 2024

Subject Rainbow-sensitivity as a part of youth work: A guidebook to rainbow-sensitive youthwork for youth services of the city of Hämeenlinna

Supervisors Tuomas Tamminen

The goal of this thesis was to produce a guidebook for youth workers, from which they can gain knowledge and skills to act rainbow-sensitively in their work. The purpose is to increase knowledge and know-how related to rainbow-sensitivity and LGBTQ+ topics in general through, for example, terms and operational models. The guidebook is easy to understand, provides good basic information and is close to practice.

Although consideration of minority groups and creating a safe space for them has become an important topic both in workplaces and in everyday life, the knowledge, skills and working methods may still be unfamiliar to many. The thesis answers the research problem "How to do rainbow-sensitive youth work?". The thesis was commissioned by the city of Hämeenlinna, and its output is a guidebook to rainbow-sensitive youth work for the youth services of the city of Hämeenlinna.

Rainbow youth are a risk group for many well-being challenges. For youth workers to be able to help and truly encounter rainbow youth, they must know how to understand and work with them. Youth work that is inclusive and suitable for all young people cannot be implemented without taking the rainbow youth and their needs into consideration.

The thesis was implemented as a functional thesis and the material for the guidebook was collected in two different ways. In the thesis, a qualitative study was carried out as a group discussion, in which five youth workers of the youth services of the city of Hämeenlinna participated. The goal of the research was to collect thoughts, information and questions about rainbow-sensitivity and LGBTQ+ topics in youth work and to bring discussion on the topic in the work community. Based on this, information was collected from already existing sources to answer the youth workers' questions and to bring out the information the youth workers need, as well as to support the youth workers' ideas theoretically.

The research results highlighted the importance of information, meeting young people comprehensively and equally, and talking, asking questions, and discussing the topic both with young people and in the work community. The results also highlighted the value of networks, as well as intervention in discrimination situations. The research also dealt with what the youth workers believe the discriminatory and generalizing treatment towards rainbow people stems from, which the youth workers felt was the cause of the lack of information and wrong information on the subject.

Keywords Youth work, youth, sexual minority, gender minority, rainbow-sensitivity

Pages 22 pages and appendices 22 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	2
3	Tietoperusta	3
3.1	Sateenkaarevuus	4
3.1.1	Sateenkaarevuuteen liittyvät käsitteet	5
3.1.2	Sateenkaarevuus historiassa	7
3.2	Sateenkaarisensitiivisyys	8
3.3	Sateenkaarispesifi toiminta	8
3.3.1	Nuorisotila Säihke	8
3.3.2	Sateenkaarispesifiä toimintaa Suomessa	9
3.4	Sateenkaarinuorten hyvinvointi	10
3.4.1	Sateenkaarinuoret riskiryhmänä	10
3.4.2	Vähemmistöstressi	11
3.4.3	Turvallisemman tilan periaatteet	12
4	Toiminnallisen opinnäytetyön menetelmät	12
4.1	Aineiston keruu ja analysointi	12
4.2	Laadullinen tutkimus	13
4.2.1	Suunnittelu	13
4.2.2	Ryhmäkeskustelu	14
4.2.3	Aineiston analyysi teemoittelemalla	15
4.3	Oppaan kokoaminen	15
5	Tutkimusetiikka ja luotettavuus	16
6	Valmis opas osana nuorisotyötä	18
7	Tutkimustulokset ja johtopäätökset	18
8	Pohdinta	20
	Lähteet	23

Liitteet

- Liite 1. Ryhmäkeskustelun kysymyspohja
- Liite 2. Tietosuojailmoitus

Liite 3. Opas sateenkaarisensitiiviseen nuorisotyöhön

Liite 4. Aineistonhallintasuunnitelma

1 Johdanto

Opinnäytetyön tekijöiden tavoitteena oli toteuttaa opinnäytetyö, jonka aihe on ajankohtainen ja myös henkilökohtaisesti tärkeä. Molemmille opinnäytetyön tekijöille sateenkaarevuus ja nuoret ovat tärkeitä aiheita ja opinnäytetyö, jonka avulla voidaan viedä eteenpäin niin nuorten hyvinvointia kuin sateenkaarevuuden ja sateenkaarisensitiivisyyden sanomaa, oli ideaali. Tämän ja tilaajatahon, Hämeenlinnan kaupungin nuorisopalveluiden, tarpeen takia opas sateenkaarisensitiiviseen nuorisotyöhön syntyi.

Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen edustajia on osana jokaista ihmisryhmää. Myös nuorisotyössä näkyy yhä enemmän sateenkaarevat nuoret ja heidän läsnäolonsa. Sateenkaarevalla tarkoitetaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia henkilöitä. Sateenkaarinuorille on tärkeää pystyä antamaan tukea, apua ja yhdenvertaista nuorisotyötä, mikä vaatii työntekijöiltä tietoa ja keinoja sateenkaarinuorten kohtaamiseen. Ilman nuorten sateenkaarevuuden huomiointia ei voida toteuttaa inklusiivista ja kaikille nuorille sopivaa nuorisotyötä. Sensitiivisyydestä ja turvalliselta tuntuvasta ympäristöstä hyötyy jokainen nuori, mutta se on erityisen tärkeää sateenkaareville nuorille. Sateenkaarevuudesta ja nuorista on paljon tietoa kaikkien löydettävissä. Tiedon hajanaisuuden, määrän ja sen sisällön vaihtelevuuden vuoksi tarpeellisen ja korrektein tiedon löytäminen voi olla vaikeaa. Tämän vuoksi Hämeenlinnan kaupungin nuorisopalveluissa koettiin tarpeelliseksi saada käyttöön opas, joka sisältäisi tietoa sateenkaarisensitiivisyydestä ja sateenkaarevuudesta.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on vastata tutkimusongelmaan “Miten toteuttaa sateenkaarisensitiivistä nuorisotyötä?” ja tuottaa aiheesta opas Hämeenlinnan kaupungin nuorisopalveluille. Opinnäytetyössä ja sen tuotoksena syntyvässä oppaassa tarkastellaan sateenkaarevuutta, nuorten hyvinvointia ja sateenkaarinuorten kohtaamista. Oppaassa tavoitteena on avata sateenkaarevuutta, siihen liittyviä käsitteitä, toimintatapoja sekä vastata käytännöllisellä tavalla Hämeenlinnan nuorisotyöntekijöiden tarpeisiin arjessa.

2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa opas nuorisotyöntekijöille, josta he saavat tietoa ja taitoa toimia sateenkaarisensitiivisesti työssään. Tarkoituksena on lisätä tietoa ja osaamista liittyen sateenkaarisensitiivisyyteen ja sateenkaarevuuteen yleisesti esimerkiksi käsitteiden ja toimintamallien kautta. Vaikka vähemmistöryhmien huomioiminen ja heille turvallisen tilan luominen on noussut tärkeäksi aiheeksi niin työpaikoilla kuin siviilielämässä, voivat aiheeseen liittyvä tieto, taito ja työskentelytavat olla vielä monelle vieraita.

Sateenkaarisensitiivisestä työskentelystä ja sateenkaaritietoudesta on olemassa oppaita ja esimerkiksi opinnäytetöitä, mutta sateenkaarisensitiivisestä työskentelystä ei ole vielä tullut normi tai osa monien alojen pakollisia opintoja tai perehdytystä, vaan aiheesta tietoisuuden lisääminen jää usein työntekijöillä itsenäiseksi tehtäväksi vapaa-ajalle. Opas sateenkaarisensitiiviseen työskentelyyn on toivottu ja tarvittu lisä Hämeenlinnan nuorisopalveluille, jotta ammattilaiset voivat parantaa omaa ammattitaitoaan työssään.

Osana nuorisolain tavoitteita on edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä oikeuksien toteutumista (Nuorisolaki 1285/2016 2 §). Myös nuorisotyön ammattietiikka tuo raameja nuorisotyön eettiseen toteuttamiseen. Nuorisotyön ammattietiikan tavoitteita ei ole mahdollista toteuttaa sateenkaarinuorten kohdalla, mikäli heidän sateenkaarevuuttaan ei nähdä ja osata ottaa huomioon. Nuorisotyön ammattieettinen ohje kuvailee nuorisotyötä näin, "Nuorisotyö tarjoaa toimintoja, joissa voi olla aidosti omana itsenään ilman pelkoa nolatuksi tai hylätyksi tulemisesta". (Alianssi, 2020) Sateenkaarisensitiivinen työskentely on tärkeää sateenkaarinuorten kohtaamisessa ja tukemisessa sekä turvallisen tilan luomisessa. Sateenkaarisensitiivisyys ilmenee niin arjen pienissä kohtaamisissa kuin isompien ongelmien ymmärtämisessä. Sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöön kuuluminen voi tuoda nuoren elämään pulmia, kriisejä ja ongelmia, joita toiset nuoret eivät kohtaa. Vähemmistöön kuuluminen voi herättää monissa pelkoa kiusaamisesta, syrjimisestä tai jopa väkivallasta (Jaskari & Keski-Rahkonen, 2021).

Opas on työkalu, jolla on mahdollista kehittää työntekijöiden tiedon ja taidon tasoa olemaan riittävää sateenkaarinuorten kanssa työskentelyyn heidän sateenkaarevuutensa huomioon ottaen. Oppaassa käsitellään aiheeseen liittyvää termistöä, käsitellään tapoja toteuttaa nuorisotyötä sateenkaarisensitiivisesti, tuodaan näkyville sateenkaarisensitiivisyyden arvo ja esitetään esimerkkejä tavoista toteuttaa nuorisotyötä ottaen huomioon sateenkaarevat nuoret ja luoda heille ja kaikille nuorille turvallinen tila kehittyä ja viettää aikaa yhdessä. Opas kartoittaa myös jo Hämeenlinnan nuorisopalveluiden toiminnassa olevaa toimintaa, joka kuuluu sateenkaarisensitiiviseen nuorisotyöhön. Olemassa olevista palveluista ja tuen

mahdollisuuksista tiedottaminen mahdollistaa sateenkaarinuorten ohjaamisen nuorisotyön sisällä näiden piiriin. Nuorisotyön ympäristön tulisi tukea nuoren turvallista kehitystä ja olla paikka, jossa nuoren ei tarvitse olla huolissaan. Turvallisesta tilasta hyötyy jokainen. Vaikka oppaassa keskitytään pääsääntöisesti turvallisen tilan luomiseen sateenkaarisensitiivisestä näkökulmasta, on siitä hyötyä nuorille, riippumatta siitä kuuluvatko he kyseiseen ihmisryhmään. Turvallinen ympäristö, jossa on mahdollista ilmaista itseään ja olla aito, on tärkeä jokaiselle nuorelle.

Pääasiallinen tutkimusongelmamme on ”Miten toteuttaa sateenkaarisensitiivistä nuorisotyötä?” ja tutkimuksen aikana tarkastelimme myös sitä, miten luoda turvallinen tila, miten sateenkaarisensitiivinen toiminta voi vaikuttaa nuoren hyvinvointiin ja millaista on sateenkaarisensitiivinen nuorisotyö. Tutkimuksessa keräsimme kokoon myös sateenkaarisananastoa ja termejä aiheeseen liittyen.

3 Tietoperusta

Sateenkaarevuudesta, nuorisotyöstä sekä sateenkaarinuorista on aikaisempaa materiaalia ja tutkimusta. Opinnäytetyössä hyödynnetään mahdollisemman monipuolisesti ja laajasti relevantteja ja ajan tasalla olevia valmiita materiaaleja sekä aineistoja, opinnäytetyötä varten toteutettavan tutkimuksen lisäksi. Seta (n.d.-a) on Suomessa toimiva merkittävä toimija, joka on tuottanut paljon materiaalia ja työtä sukupuolen- ja seksuaalisuuden moninaisuudesta ja sateenkaari-ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Seta on tuottanut oppaita, esimerkiksi oppaan sateenkaarilasten ja -nuorten vanhemmille ja oppaan sateenkaarevasta yhdenvertaisuudesta ja turvallisemmasta toimintakulttuurista oppilaitoksessa (Seta, n.d.-b), sekä ollut yhteistyössä tuottamassa opinnäytetöitä kuten Kuinka tukea sateenkaarinuorta, Opas sateenkaarinuorten läheisille (Kolehmainen ym., 2022). Suomessa on myös muita kuntia ja kaupunkeja, joiden nuorisopalveluita on tarkasteltu sateenkaarisensitiivisestä lähtökohdasta opinnäytetöissä. Lehtorannan opinnäytetyössä Sateenkaarevaa nuorisotyötä (Lehtoranta, 2016), tutkittiin Vantaan nuorisotyöntekijöiden kautta kaupungin sateenkaarevaa nuorisotyötä ja Lampisen ja Sillanpään opinnäytetyössä Ihmisten edessä, Sateenkaarinuoret Kouvolan nuorisopalveluissa (Lampinen & Sillanpää, 2018), jossa tutkittiin kaupungin toteuttamaa sateenkaarinuorisotyötä sateenkaarinuoren sekä nuorisotyöntekijöiden kautta. Sateenkaarevuuteen liittyvät ilmiöt, oikeudet, paikalliset palvelut ja yhteiskunnalliset tilanteet kuitenkin muuttuvat ja eroavat. Hämeenlinnan kaupungilla tai sen alueella ei ole tehty yleiseen jakoon vastaavanlaisia oppaita tai tutkimuksia.

3.1 Sateenkaarevuus

Sateenkaari on tunnettu jo 1970-luvulta sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen symbolina taitelija Gilbert Bakerin suunniteltua ensimmäisen version sateenkaarilipusta (Mollgren, 2020). Lipusta on myöhemmin kehitetty uusia versioita (V&A, n.d.). Yhteisen sateenkaarilipun lisäksi monille yksittäisille seksuaali- ja sukupuoli-identiteeteille on kehitetty myös omat lippunsa. Sateenkaaresta on tullut laajasti tunnettu ja tunnistettu symboli. Sateenkaaren symboliikkaan liittyvän historian takia sateenkaarilipun alla oleviin identiteetteihin kuuluviin ihmisiin ja ihmisryhmiin viitataan sateenkaareen viittaavilla sanoilla.

Sateenkaareva, sateenkaari-ihmiset ja LGBTQIA+ ovat sanoja, joita käytetään kuvaamaan ihmisiä, jotka kuuluvat sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöihin. Englannin kielestä tuleva termi LGBTQIA+ ja sen suomenkielinen vastaava termi HLBTIQA+, ovat lyhenteitä, joiden kirjaimet tulevat sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvistä sanoista (Väestöliitto, 2020). Sukupuolet ja seksuaaliset suuntautumiset ovat moninaisia ja erilaisille identiteeteille on omat nimensä. Yleisessä käytössä on myös vastaavanlaisia lyhenteitä, joissa kirjainten määrä ja järjestys saattavat vaihdella. Lyhenteiden tarkoitus on kuitenkin yleensä siitä huolimatta sama. Joissakin tilanteissa lyhenteitä voidaan myös käyttää syrjivässä tarkoituksessa, jolloin lyhenteestä poistetaan jokin kirjain tarkoituksella.

Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvia ihmisiä ovat kaikki henkilöt, jotka eivät ole kiinnostuneita vain vastakkaisesta sukupuolesta, identifioitu siihen sukupuoleen, joka heille on merkitty syntymässä, tai haastavat jollakin muulla tavalla sukupuolen ja seksuaalisuuden normeja. Yksilö saattaa myös kuvailla itseään yhdellä tai useammalla termillä. Seksuaalivähemmistöön kuuluva henkilö saattaa esimerkiksi kokea emotionaalisia tai seksuaalisia tunteita samaa sukupuolta edustaviin ihmisiin, useaa eri sukupuolta edustaviin ihmisiin, ihmisiin sukupuolesta riippumatta tai ei kehenkään. Sukupuolivähemmistöihin kuuluva ihminen voi identifioitua vastakkaiseen sukupuoleen, kuin siihen, joka hänelle määriteltiin syntymässä, johonkin muuhun määriteltävään sukupuoleen, ei mihinkään sukupuoleen tai johonkin muuhun sukupuoleen. Jokainen saa itse määritellä oman identiteettinsä ja sanat, joita siitä tahtoo käyttää. Oikeita identiteettejä, seksuaalisuuksia ja tapoja ilmaista omaa sukupuoltaan on yhtä paljon, kuin yksilöitä. (Seta, 2023)

3.1.1 Sateenkaarevuuteen liittyvät käsitteet

Kielellä ja sanoilla, joita käytämme, on merkitystä. Ne ovat vaikuttamisen väline ja silta toisten ymmärtämiseen. Sateenkaarevuuteen liittyvä termistö on uutta ja muuttuvaa, eri tahot saattavat määritellä samat termit myös eri tavoilla. On tärkeää tietää mitä termeillä tarkoitetaan ja yrittää käyttää termejä oikeilla tavoilla, jotta voimme ymmärtää toisiamme ja tulla ymmärretyksi oikein. Termistö kehittyy jatkuvasti ja kun puhumme ihmisen identiteetistä, kokemuksesta, seksuaalisuudesta ja niiden monimuotoisuudesta, ei termit kata kaikkea. Silti sanat, jolla kuvata itseään ovat tärkeitä välineitä identiteetin ymmärtämiseen ja siitä puhumiseen. Susi Nousiainen kertoo kirjassaan Sukupuoleen katsomatta seuraavasti:

Sukupuolivähemmistöjen kohdalla on sovittava sanat, joita käytämme, ja opetettava sekä niitä että ihmisten itsensä kokemustarinoita. Silloin voimme syvällisesti alkaa ymmärtää niitä pitkään ja vahvasti vaiettuja asioita, jotka ovat tehneet kokonaisesta ihmisryhmästä nimettömän ja näkymättömän. (Nousiainen, 2020, s. 75).

Tämä kohta on nostettu luvusta, joka käsittelee sitä, mitä hyötyä on puhua sukupuolen moninaisuudesta.

Heteronormatiivisuus on tälläkin hetkellä valtaosin hallitseva ajatusmalli. Euroopan tasa-arvoinstituutti EIGE kuvailee ajattelutavan niin että siinä heterous koetaan luonnollisemmaksi, paremmaksi ja toivotummaksi, kuin muut seksuaaliset suuntautumiset (EIGE, 2016). Hetero-oletuksen EIGE määrittelee tarkoittamaan sitä, että ihmisen seksuaalisen suuntautumisen oletetaan olevan hetero, kunnes henkilö kertoo sen olevan jotakin muuta (EIGE, 2016). Kun sukupuoli tai seksuaalivähemmistöön kuuluva henkilö kertoo identiteetistään ensimmäistä kertaa, tilanteesta usein käytetään termiä kaapista tuleminen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2023)

Homofobia on vain yksi negatiivisista käyttäytymis- ja ajattelumalleista, joita seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt kohtaavat. Homofobia on pelkoa, vihaa, vastenmielisyyttä ja/tai inhoa, jota ihminen kokee samaan sukupuoleen kohdistuvaa vetoa kohtaan. Homofobia voi ilmetä esimerkiksi syrjintänä, häirintänä ja vähättelynä. Ääritapauksissa homofobinen käyttäytyminen voi johtaa viharikoksiin. (Seta, 2023)

Sukupuolen ilmaisu tarkoittaa ilmaisun tapoja, jotka ovat kulttuurissamme sukupuolitettuja. Sukupuolta ilmaistaan niin tietoisesti, kuin tiedostamattakin. Sukupuolen ilmaisu tarkoittaa

tapoja käytöksessä ja toiminnassa, jotka ilmaisevat henkilön olevan esimerkiksi mies, nainen tai jotain muuta sukupuolta tai sukupuoleton. Sukupuoltaan voi ilmaista esimerkiksi eleillä, puhutavalla, vaatetuksella ja muulla ulkonäöllä. Sukupuolen ilmaisun epätyypillisyydellä tarkoitetaan lapsen sukupuolen ilmaisua tai käytöstä, joka erii lapsen syntymässä määritellyn sukupuolen kulttuurillisesta normista. Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan ihmisen omaa ymmärrystä omasta sukupuolesta tai sukupuolettomuudesta. Sukupuoli-identiteetti voi erota ihmisen biologisesta sukupuolesta. Sukupuoli-identiteetin voi jakaa binääriseen tai ei-binääriseen. Binääri tarkoittaa kaksinapaisuutta. Ei-binäärinen sukupuoli-identiteetti ei mahdu kaksinapaiseen nainen tai mies jakoon. Ei-binäärejä voivat olla esimerkiksi muunsukupuoliset ihmiset. Nainen ja mies ovat binäärejä sukupuoli-identiteettejä. Intersukupuolisuus tarkoittaa erilaisia kehon variaatioita ihmisen sukupuolitetuissa piirteissä. Nämä variaatiot voivat esiintyä kromosomeissa, sukuelimissä tai hormonitoiminnassa, jotka eivät tällöin ole yksiselitteisesti mies- tai naistyypillisiä. Vaikka biologinen sukupuoli määritellään usein mieheksi tai naiseksi, intersukupuolisuus tuo esiin sen, ettei ihmisiä voi biologisestikaan määrittellä vain kahteen sukupuoleen. (Seta, 2023)

Termillä cis tarkoitetaan henkilöä, jonka sukupuoli-identiteetti, sukupuolen ilmaisu ja sukupuoli ovat syntymässä määritellyn sukupuolen odotusten mukaisia. Odotukset liittyvät vahvasti kulttuuriin. Cis on vastakohta sanalle trans. Termi trans tarkoittaa sitä, että henkilön sukupuoli-identiteetti, sukupuoli ja/tai sukupuolen ilmaisu ei mahdu syntymässä määritellyn sukupuolen oletuksiin. Sanaa käytetään useimmiten viittaamaan transnaisiin ja transmiehiin. Transnainen on henkilö, joka on syntymässä määritelty mieheksi, mutta on sukupuoli-identiteetiltään nainen. Transmies on vastaavasti henkilö, joka on syntymässä määritelty naiseksi, mutta on sukupuoli-identiteetiltään mies. Termi trans voi olla ihmiselle sukupuoli ja/tai sukupuoli-identiteetti. Muunsukupuolisuus tarkoittaa sitä, että henkilö on sukupuoli-identiteetiltään sekä mies että nainen, jotakin näiden väliltä tai ei kumpaakaan. Muunsukupuolinen voi toimia kattoterminä muille ei-binäärisille sukupuoli-identiteeteille, kuten gender queer ja gender fluid. Muunsukupuolinen ei kuitenkaan ole termi kaikille ei-binäärisille. Ihminen voi olla myös sukupuoleton, joka tarkoittaa sitä, ettei hänellä ole sukupuoli-identiteettiä. Joillekin sukupuolettomuus voi olla myös sukupuoli-identiteetti. (Seta, 2023)

Yleisin seksuaalisuutta määrittelevistä termeistä saattaa olla hetero, joka tarkoittaa henkilöä, joka on kiinnostunut emotionaalisesti ja/tai seksuaalisesti vastakkaisen sukupuolen edustajista. Heteroseksuaalisuus ei kuulu sateenkaarevuuden alle. Termillä homo, tarkoitetaan ihmisiä, jotka tuntevat emotionaalista ja/tai seksuaalista vetoa saman sukupuolen edustajiin. Sanaa homo voidaan myös käyttää tarkemmin tarkoittamaan miestä,

joka tuntee emotionaalista ja/tai seksuaalista vetoa miehiä kohtaan. Sana lesbo tarkoittaa naisia, jotka ovat kiinnostuneita toisista naisista. Näitä termejä voivat halutessaan käyttää myös esimerkiksi ei-binäärit ihmiset. Monoseksuaalisuus tarkoittaa sitä, että henkilö tuntee emotionaalista ja/tai seksuaalista vetoa vain yhtä tiettyä sukupuolta olevia ihmisiä kohtaan. Edellä mainitut heterot, homot ja lesbot ovat monoseksuaalisia. Biseksuaalit, panseksuaalit ja omniseksuaalit ovat polyseksuaalisia. Polyseksuaalisuus tarkoittaa sitä, että henkilö tuntee emotionaalista ja/tai seksuaalista vetoa monia eri sukupuolia olevia ihmisiä kohtaan. Biseksuaaliset ihmiset tuntevat emotionaalista ja/tai seksuaalista vetoa samaa sekä eri sukupuolta olevia ihmisiä kohtaan. Kaikille biseksuaaleille vastapuolen sukupuolella ei ole väliä. Panseksuaaliset henkilöt tuntevat emotionaalista ja/tai seksuaalista vetoa ihmisiin heidän sukupuolestaan riippumatta ja vastapuolen sukupuolella ei ole heille merkitystä. Termit biseksuaalisuus ja panseksuaalisuus ovat osittain päällekkäisiä termejä. Omniseksuaaliset henkilöt tuntevat emotionaalista ja/tai seksuaalista vetoa kaikkia sukupuolia kohtaan, eikä vetovoiman kohteen sukupuolella ole heille merkitystä. Aseksuaalinen henkilö tuntee hyvin vähän tai ei ollenkaan seksuaalista vetoa toisiin ihmisiin. Aseksuaali voi kokea muunlaisia, kuten romanttisia ja emotionaalisia tunteita ihmisiä kohtaan. Aseksuaalisuuden kirjo on hyvin laaja. (Seta, 2023)

3.1.2 Sateenkaarevuus historiassa

Vaikka sateenkaari-ihmisiä on ollut kautta aikojen, lainsäädännöllisesti on sen historia vielä tuoretta ja meidän elinaikanamme on tapahtunut suuria muutoksia siinä, miten se nähdään ja kohdataan. Setan sivuille on koottu lista, jossa on sateenkaari-ihmisiin vaikuttavia Suomen lainsäädännön muutoksia. Suomessa homoseksuaalisuus kriminalisoitiin vuonna 1894 ja dekriminalisoitiin vuonna 1971. Vaikka sateenkaarevuus ei enää ollut laitonta, se silti nähtiin sairautena ja voimassa oli kehotuskielto, jonka rikkominen oli rangaistavaa. Kehotuslaki poistettiin voimasta vuonna 1999. Sairausluokitelmasta sateenkaarevuus poistettiin kahdessa osassa, homoseksuaalisuus poistettiin tautiluokitelmasta vuonna 1981 ja transvestisuus vuonna 2011. Vuonna 2000 astui voimaan uusi perustuslaki, jossa kielletään syrjintä ja määrätään yhdenvertaisuudesta lain edessä. Sateenkaari ihmisten asemaa tasa-arvoistavaa lainsäädännön asettamista ja sen uudistusta on tapahtunut 2000-luvun aikana, joihin kuuluu esimerkiksi laki rekisteröidystä parisuhteesta (2001), tasa-arvoinen avioliittolaki (2017), translaki (2003) ja sen uudistus (2023), yhdenvertaisuuslaki (2004) ja sen uudistus (2015) sekä monia muita lakeja. (Seta, n.d.-c)

Globaalisti eri maiden ja lainkäyttöalueiden lainsäädännön muutokset ja edelleen voimassa olevat lait vaihtelevat. Human dignity trust:in sivuilla olevasta kartasta näkee, millä alueilla on

lainsäädännöllistä syrjintää sateenkaari-ihmisiä kohtaan. Yhä vuonna 2024 sateenkaarevuus on laitonta 65 lainsäätöalueella ja 12:ta niissä voidaan myöntää kuolemanrangaistus sateenkaarevuuden harjoittamisesta. (Human dignity trust, 2024)

3.2 Sateenkaarisensitiivisyys

Umma-hankkeen (n.d.) sivuilla sensitiivisyydestä mainitaan näin ”Ihmisen kokonaisvaltainen kohtaaminen ja kunnioittaminen, eli tasa-arvoinen ja yhdenvertainen kohtelu on sensitiivisyyden lähtökohta.”. Kielitoimiston sanakirja määrittää sanan sensitiivisyys seuraavasti ”herkkätuntoinen, herkkä, arka.” (Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy, 2024). Herkkyys kohtaamaan, kuuntelemaan ja huomaamaan erilaisia asioita ja tilanteita vuorovaikutuksessa on tärkeä osa sensitiivistä kohtelua. Sensitiivisyys on tärkeä osa monenlaista toimintaa ja erityisesti ihmisten kanssa vuorovaikutuksessa olemisessa. Sateenkaarisensitiivisyys terminä kattaa monenlaisia asioita. Sateenkaarisensitiivisyys on sitä, että kohtaa sateenkaarevan henkilön huomioiden ja kokonaisvaltaisesti. Termiin ja sateenkaarisensitiiviseen toimintaan liittyy vahvasti huomioon ottaminen ja herkkyys huomata erilaiset ihmiset erilaisissa tilanteissa. Sateenkaarisensitiivisyyttä voi toteuttaa kaikenlaisissa tilanteissa. Sateenkaarisensitiivisyys ei kuitenkaan tarkoita sitä, että sateenkaarevat ihmiset nostettaisiin erityiselle jalustalle, vaan kohdattaisiin kuin kuka vain, ottaen kuitenkin huomioon jokaisen omat erityisyydet.

3.3 Sateenkaarispesifi toiminta

Sateenkaarispesifi tai sateenkaarierityinen tarkoittaa sitä, että palvelu, tapahtuma tai asia on suunnattu juuri sateenkaareville ihmisille, heidän tarpeensa huomioon ottaen. Sateenkaarispesifin toiminnan avulla voidaan antaa tukea ja puuttua haasteisiin juuri niillä tavoilla ja osa-alueilla, missä sateenkaarevat ihmiset sitä tarvitsevat. Suomessa sateenkaarierityistä nuorisotyötä toteutetaan monella erilaisella tavalla ympäri Suomea. Sateenkaari-ihmisten asioihin keskittyneet järjestöt, kuten Seta (n.d.-a), ovat suuria palveluntuottajia myös nuorille, mutta myös kunnat ja seurakunnat järjestävät erityisesti sateenkaarinuorille tarkoitettua nuorisotyötä.

3.3.1 Nuorisotila Sähkö

Hämeenlinnan Nuorisopalveluilla on yhdeksän eri nuorisotilaa, joista yksi on nuorisotila Sähkö (Hämeenlinna, 2023). Nuorisotila Sähkö on Hämeenlinnan nuorisopalveluiden

sateenkaarisensitiivinen nuorisotila, joka kokoontuu kerran kuussa. Sähkeen toiminta on tarkoitettu 13–20 vuotiaalle sateenkaareville nuorille. Sähkeessä ei tarvitse kertoa itsestään ja identiteetistään enempää, kuin mitä itse haluaa. Kuten muissakin Hämeenlinnan nuorisopalveluiden nuorisotiloissa, Sähkeessä tehdään yhdessä monenlaisia aktiviteetteja nuorten toiveiden mukaisesti. Sähkeessä painotetaan myös tarjoamaan turvallisempaa tilaa, tietoa, tukea sekä kohtaamisia samanhenkisten nuorten kanssa. (Nisumaa, 2023)

3.3.2 Sateenkaarispesifiä toimintaa Suomessa

Suomessa toteutetaan sateenkaarispesifiä toimintaa monessa paikassa ja erilaisilla tavoilla. Tampereen kaupungin nuorisotyöntila Kaareva on sateenkaarierityinen nuorisotila kaikille yli 13-vuotiaille sateenkaariasioista kiinnostuneille nuorille (Tampere, 2023). Kaarevassa noudatetaan turvallisemman tilan periaatteita. Tilan tärkeimpänä tarkoituksena on tarjota turvallinen ja syrjimisvapaa paikka toteuttaa itseään ja olla aidosti oma itsensä. (Mustanen, 2021)

Seta (Seta, n.d.-a) on ihmisoikeusjärjestö, joka ajaa sateenkaari-ihmisten asioita, lisäävät tietoutta ja tukevat sateenkaarevia ihmisiä. Seta toteuttaa monenlaista toimintaa, josta osa on kohdennettu erityisesti nuorille (Seta, n.d.-d). Loiste on Setan Discordissa toimiva verkkonuorisotila 13–20-vuotiaille sateenkaarinuorille. Koska tila toimii verkossa, sinne voi osallistua nuoria ympäri Suomea. Loiste on avoinna nuorille ohjaajan ollessa läsnä kanavalla. Verkkonuorisotila tarjoaa vapaamuotoisen ja turvallisen keskustelutilan nuorille. Siellä järjestetään avoimia ryhmächatteja, teemachatteja, tapahtumia ja ryhmätoimintaa. Nuorille tarjotaan myös yksilöohjausta ja päivystystä vastaamaan nopeisiin yksilökohtaisiin kysymyksiin Sinuiksi -tuelta tai sosiaalityöntekijältä Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskuksesta. (Seta, n.d.-e)

Sinuiksi ry on Tampereella toimiva yhdistys, jonka tarkoituksena on edistää erityisesti paikallisella tasolla sateenkaarevien ihmisten asemaa, yhdenvertaisuutta sekä vaikuttaa yhteiskunnan mielipiteisiin. Sinuiksi ry järjestää monenlaisia ryhmiä, jotka kokoontuvat Tampereella. Ryhmiin kuuluu esimerkiksi kasvurauha-ryhmä 12–16-vuotiaille, nuortenryhmä 17–18-vuotiaille sekä teemaryhmiä, joihin kaikenikäiset ovat tervetulleita. (Sinuiksi, n.d.-a) Sinuiksi ry:llä on Sinuiksi-palvelu, joka vastaa kaikenlaisiin kysymyksiin seksuaalisesta suuntautumisesta, seksuaalisuudesta, sukupuoli-identiteeteistä, sukupuolen ilmaisusta tai ihmissuhteiden eri muodoista. Sinuiksi-palvelu tarjoaa myös yksilöohjausta, anonyymien kyselyväylän ja vertaistukea. (Sinuiksi, n.d.-b)

3.4 Sateenkaarinuorten hyvinvointi

Hyvinvoinnille on monta määritelmää ja lähestymistapaa sen määrittelemiseen. Kaikissa hyvinvoinnin määritelmässä on kuitenkin yhteistä se, että hyvinvointi on monien tekijöiden ja muuttujien summa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen määritelmän mukaan hyvinvoinnin osatekijöitä ovat terveys, materiaallinen hyvinvointi ja koettu hyvinvointi (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2024). Kansalaisareenan oppaassa vapaaehtoisten hyvinvointiin avataan WHO:n määritelmää hyvinvoinnista, jossa se koostuu fyysisestä terveydestä, psyykkisestä terveydestä, toimintakyvystä, sosiaalisista suhteista, ympäristöstä ja arvoista. Hyvinvoinnin eri osatekijät vaikuttavat toisiinsa. Oppaan mukaan ihmisen hyvinvoinnin tilaa ei voi kokonaan määrittää ulkoapäin katsottuna, vaan se riippuu siitä, miten yksilö itse kokee sen. (Puolitaival ym., 2022)

Hyvinvointi on muuttuva ja vaihtelee ihmisen elämänvaiheiden ja tilanteiden mukana. Myös tukitoimet ja ympäristö vaikuttavat siihen millaista yksilön hyvinvointi on ja kuinka yksilö kokee sen. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä valtiontukien tarkoituksena onkin monelta osalta ylläpitää, ennaltaehkäistä haasteita tai parantaa hyvinvointia. Nuorisotyöllä on vaikutus nuorten hyvinvointiin. Nuorisotyö osallistaa, lisää valmiuksia, pyrkii estämään ongelmien syntymistä ja antaa nuorille tukea. Nuorisotyölaissa nuorisotyön määritetään tiivistetysti olevan työtä nuorten elinolojen, nuorisotoiminnan ja kansalaistoiminnan edistämiseksi (Nuorisotyölaki 235/1995). Nuorisolaissa lain tarkoituksena on määritelty sen lisäksi muita tuen ja huomion kohteita nuoriin liittyen. Nuorten osallistaminen ja tukeminen harrastamisessa, kasvussa, itsenäistymisessä, yhteisöllisyydessä, tasa-arvossa ja yhdenvertaisuudessa. (Nuorisolaki 1285/2016) Nuorisotyön toteuttamista ja siihen liittyviä vaatimuksia määrittää useat eri lait ja säännökset. Suomen nuorisolaissa nuorella tarkoitetaan alle 29-vuotiaita henkilöitä (Nuorisolaki 1285/2016, 3§).

3.4.1 Sateenkaarinuoret riskiryhmänä

Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen edustajat on todettu olevan riskiryhmä mielenterveyden ongelmille ja muille hyvinvointia heikentäville tekijöille. Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn vastauksista tuli ilmi, että sateenkaarinuorten hyvinvoinnin tilanne on kokonaisvaltaisesti huomattavasti heikompi kuin muiden nuorten. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten tilanne vastausten perusteella oli useissa kysymyksissä vielä huonommin kuin seksuaalivähemmistöihin kuuluvilla nuorilla. (Jokela, ym., 2020)

Kouluterveyskyselyssä 2019 sateenkaarinuoret olivat tyytymättömämpiä omaan elämäänsä ja kokivat vähemmän osallisuuden kokemuksia verrattuna muihin nuoriin.

Sateenkaarinuorista useammat kokivat, ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää ja olevansa yksinäisiä. Kokemukset kiusaamisesta, fyysisestä uhasta, seksuaalisesta häirinnästä ja ahdistelusta sekä huolta pitävien aikuisten aiheuttamasta fyysisestä ja henkisestä väkivallasta olivat sateenkaarinuorilla yleisempiä, kuin muilla nuorilla. Kyselyssä vain 40 % sateenkaarinuorista koki elämällään olevan tarkoitus, cis-hetero nuorilla vastaus oli 70 %. Sateenkaarevien nuorten elintavat liikunnan, hampaiden pesun, ruokailujen ja unen määrän osalta olivat myös heikommat kuin muilla nuorilla. Sateenkaarinuorilla ilmeni enemmän ahdistuneisuutta, pitkittyneitä masennusoireita ja huolta omasta mielenterveydestään. Vuoden 2019 kyselyssä noin joka kolmas sateenkaarinuori kertoi kokevansa ahdistusta ja melkein kaksi kolmesta sateenkaarinuoresta kertoi olleensa edellisen vuoden aikana huolissaan omasta mielen hyvinvoinnistaan. (Jokela, ym., 2020) 2021 vuoden kouluterveyskyselyssä melkein puolet sateenkaarinuorista vastasi kokevansa ahdistuneisuutta ja mielenterveydestään huolissaan olevien sateenkaarinuorten määrä kasvoi melkein kolmeen neljästä (Majlander, ym., 2022).

3.4.2 Vähemmistöstressi

Vähemmistöstressi on Ilan H. Meyerin kehittämä vakiintunut teoria selittämään terveyseroja sateenkaari-ihmisten ja muun väestön välillä. Vähemmistöstressi on kroonista stressiä, jota voi aiheutua ihmiselle vähemmistöön kuulumisen sivutuotoksena. Stressi syntyy yhteiskunnan asenteista ja rakenteista. (Jaskari & Keski-Rahkonen, 2021)

Vähemmistöstressiteorian kehittäjä Ilan H. Meyer jakoi stressin kolmeen kategoriaan, jotka tulevat vaiheittain. Ensimmäinen kategoria on sosiaaliset olosuhteet ja ympäristötekijät, kuten heteronormatiivisuus. Toinen kategoria on distaaliset stressitekijät, kuten ennakkoluulot, syrjintä, vihapuhe ja kokemuksen mitätöinti. Kolmas kategoria on proksimaaliset stressitekijät, jotka muuttavat ihmisen suhdetta itseensä, eli varuillaanolo, identiteetin salailu, vähempiarvoisuuden tunne ja sisäistetty itsesyrjintä. Vähemmistöstressiä pidetään ainakin osaksi selityksenä sille, miksi sateenkaari-ihmisillä on tilastollisesti enemmän mielenterveyden ongelmia, fyysisen terveyden ongelmia ja kokonaisvaltaisesti huonoksi koettua terveyttä verrattuna muuhun väestöön. (Jaskari & Keski-Rahkonen, 2021)

3.4.3 Turvallisemman tilan periaatteet

Turvallisemman tilan periaatteet on työkalu, jota käytetään monenlaisissa paikoissa, palveluissa, toiminnoissa sekä tapahtumissa. Turvallisemman tilan tarkoituksena on luoda sosiaalisesti turvallisemmalta tuntuva paikka, jossa ei tarvitse pelätä syrjintää.

Turvallisemman tilan periaatteissa jokainen sitoutuu toimimaan ympäristössä yhteisten sääntöjen mukaan. Turvallisemman tilan periaatteet on hyvä luoda niiden käyttöpaikkaa ja paikalla ihmisten tarpeita kuunnellen. Prosessi turvallisemman tilan periaatteiden luomiseen on tärkeämpi, kun sen tuotoksena syntyvä paperilappu. Prosessi luo mahdollisuuden osallisuudelle, keskustelulle ja oivalluksille. Turvallisemman tilan periaatteissa yleensä esille tulevia ja oleellisia asioita on esimerkiksi kunnioittava ilmapiiri, yhdenvertaisuus, vastuun ottaminen omasta käytöksestä sekä erilaisuuden hyväksyminen itsessä ja muissa.

(Nuorisokanuuna, 2021)

4 Toiminnallisen opinnäytetyön menetelmät

Opinnäytetyön toteutuksen tavaksi valikoitui toiminnallinen opinnäytetyö, koska lopputuloksena on ammatillinen tuotos eli opas, joka palvelee kohderyhmää eli nuorisotyöntekijöitä. Tämä on yksi olennainen ero verrattaessa muihin tapoihin toteuttaa opinnäytetyö (Kostamo ym., 2022, s. 11). Tuotoksena opinnäytetyöstä syntyi opas sateenkaarisensitiiviseen nuorisotyöhön, joka voidaan jakaa pdf-tiedostona sähköisesti. Oppaaseen keräsimme tietoa erilaisista lähteistä sateenkaarisensitiivisyyteen liittyen. Osana opinnäytetyöprosessia toteutimme kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen, joka on empiiristä ihmislähteistä tutkimista. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on konkretisoida, luonnehtia ja kuvailla ilmiötä (Anttila, 1996, s. 182). Opinnäytetyössä tarkoituksena oli tuoda esille laadullisella tutkimuksella konkreettisia ongelmia, kysymyksiä ja mietteitä nuorisotyössä ja vastata niihin jo olemassa olevan aineiston perusteella sekä käyttäen apuna ryhmäkeskustelusta saatua materiaalia. Tutkimusaineistoa kerättiin ryhmäkeskustelussa, johon kutsuttiin Hämeenlinnan nuorisotyöntekijöitä, sekä tutkien jo olemassa olevia lähteitä aiheeseen liittyen.

4.1 Aineiston keruu ja analysointi

Aineisto kerättiin opasta varten käyttämällä aikaisempaa tietoa, johon kuului laajasti eri tutkijoiden ja toimijoiden keräämää ja tutkimaan materiaalia liittyen sateenkaarisensitiivisyyteen ja sateenkaarevuuteen yleisesti. Aineiston keruu rajasi lähteet

koskemaan sensitiivisyyttä, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuutta ja niihin liittyviä aiheita, kuten sateenkaarihistoriaa. Tietoa etsittiin myös nuorisotyöstä, nuorten hyvinvoinnista ja riskeistä hyvinvointiin liittyen. Aineisto rajattiin sopimaan aihepiiriin ja vastamaan ryhmäkeskustelussa esitettyihin kysymyksiin ja mietteisiin. Aineistosta kerättiin myös oppaaseen sanastoa ja termejä, sekä tapoja toteuttaa nuorisotyötä sateenkaarisensitiivisesti. Sanastoa varten lähteenä käytettiin pääosin Setan tarjoamia materiaaleja.

Koska oppaaseen kerättiin aineistoa jo olemassa olevista lähteistä, käytettiin aineistonkeruussa hyväksi ohjeistusta kirjallisuuskatsauksen toteutukseen.

Aineistonhankintaa toteutettiin osittain laadullisen metasynteesin mukaan, mutta osa askeleista jätettiin pois, koska opinnäytetyö ei ole kirjallisuuskatsaus. Salmisen julkaisussa (2011, s. 12) kerrotaan metasynteesin vaiheista, ja seuraavia niistä hyödynnettiin osana aineiston keruuta: aihealueen rajaaminen, kuten tutkimuskysymys/ongelma ja tavoitteet, relevanttien tekstien löytäminen, kuten aineiston laaja-alainen haku ja päätös siitä, mitä otetaan mukaan. Tutkimusongelmana oli ”Miten toteuttaa sateenkaarisensitiivistä nuorisotyötä?”, jonka lisäksi oppaaseen kerättiin tietoa sateenkaaritermeistä ja niiden käytöstä, sekä sateenkaarinuorten kohtaamisesta. Tavoitteena oli kerätä kattava, mutta tiivis tietopaketti sateenkaarisensitiivisyydestä ja sen osaksi ottamisesta nuorisotyöhön, jota voidaan hyödyntää nuorisotyön arjessa.

4.2 Laadullinen tutkimus

Osana aineistonhankintaa toteutettiin laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus piti sisällään ryhmäkeskustelun Hämeenlinnan kaupungin nuorisopalveluissa työskenteleville nuorisotyöntekijöille. Keskustelu nauhoitettiin ja siihen osallistui viisi Hämeenlinnan nuorisopalveluiden työntekijää. Ryhmäkeskustelun tarkoituksena oli kerätä aineistoa osaksi opasta ja myös herättää keskustelua sateenkaarevasta nuorisotyöstä nuorisopalveluissa.

4.2.1 Suunnittelu

Osana aineistoa koettiin tärkeäksi tuoda esiin kysymyksiä ja ajatuksia nuorisotyön kentältä. Suunnittelun alussa oli tarkoituksena toteuttaa kysely nuorille, mutta suunnitelmasta luovuttiin tutkimusetiikan monimutkaisuuden takia. Aineistoa päädyttiin keräämään nuorisotyöntekijöiltä, jotka kohtaavat nuoria päivittäisessä arjessaan ja joilta voi saada tärkeitä ajatuksia ja kysymyksiä oppaan suunnittelua ja toteutusta varten.

Ryhmäkeskustelun kysymykset luotiin käyttäen apuna ajatusta puolistrukturoidusta haastattelusta. Puolistrukturoiduissa haastatteluissa haastattelukysymykset ovat kaikille samat, mutta vastauksia ei ole sidottu vastausvaihtoehtoihin, vaan haastatteluun osallistuvat voivat vastata vapaasti omin sanoin esitettyihin kysymyksiin (Hirsjärvi & Hurme, 2010, s. 47). Menetelmäksi valittiin ryhmäkeskustelu haastattelun sijaan, sen takia että tavoitteena oli herättää keskustelua ja pohdintaa tutkimuksen aikana. Keskusteluun osallistujille haluttiin tarjota tila keskustella aiheesta työyhteisössä sekä mahdollisuus jakaa muille osallistujille omia tietoja ja ajatuksia. Tässä tilanteessa myös haastattelijan rooli muuttui keskustelun vetäjän rooliksi, joka on enemmän keskustelun kannustaja ja tarkkailija, kuin selkeä haastattelija. Ryhmähaastattelu on tilaisuus, jossa osanottajilta kysytään vuorotellen samat kysymykset, kun taas ryhmäkeskustelussa vetäjä antaa ryhmälle teemoja tai kysymyksiä kommentoitavaksi ja keskusteltavaksi. Ryhmäkeskustelun vetäjä pyrkii tietoisesti saamaan aikaan osallistujien välistä vuorovaikutusta. (Ruusuvuori & Tiittula, 2005, s. 224)

Ryhmäkeskustelua suunnitellessa luotiin kysymyspohja, joka toimi runkona ryhmäkeskustelun aikana (liite 1). Jo suunnitteluvaiheessa päädyttiin siihen, että kysymyspohja luo raamit keskustelulle ja toimii tukena keskustelun aikana, mutta keskustelun edetessä on tilaisuus tilanteen mukaan muuttaa kysymyksiä ja kysyä jatkokysymyksiä. Kysymykset suunniteltiin vastaamaan siihen, millaista tietoa osallistujilla jo on, ja millaista tietoa he kaipaivat. Kysymykset kartoittivat myös sitä uskaltavatko nuorisotyöntekijät puhua aiheesta tai kysyä aiheesta työyhteisössä. Ryhmäkeskustelun tilanteen suunnittelussa painotettiin rentoutta ja välittömyyttä, jotta osallistujien on helpompaa keskustella avoimesti aiheesta ja omista ajatuksistaan siihen liittyen.

4.2.2 Ryhmäkeskustelu

Ryhmäkeskustelu toteutettiin Hämeenlinnan kaupungin tiloissa, ryhmäkeskusteluun osallistui viisi nuorisotyöntekijää Hämeenlinnan nuorisopalveluista. Ryhmäkeskustelun aluksi osallistujille kerrottiin opinnäytetyöstä ja sen tarkoituksesta sekä siitä, mitä ryhmäkeskustelulla halutaan saavuttaa. Osallistujat olivat saaneet sähköisesti tietosuojailmoituksen ja tietosuojailmoitus käytiin läpi myös ennen nauhoituksen aloitusta (liite 2).

Ryhmäkeskustelussa esitimme kysymyksiä osallistujille, joihin he pystyivät vastaamaan jokainen keskustellen ja toistensa vastauksiin verraten. Keskustelu alkoi sillä, että osallistujille selitettiin termit sateenkaareva sekä sateenkaarisensitiivinen, jotta kaikki osallistujat ovat samalla viivalla keskustelun alkaessa, eikä kenelläkään ole epäselvyyttä

käytettävistä termeistä. Ryhmäkeskustelun aikana tunnelma oli rento ja avoin. Jokainen osallistuja sai tuoda omat ajatuksensa kuuluviin ja suunniteltu aika riitti siihen, ettei aiheen käsittelyn kanssa tarvinnut kiirehtiä. Osallistujat jakoivat kokemuksiaan ja mietteitään aktiivisesti ja tilanteessa huomasi, että vaikka aihe ei olisi arjessa esillä päivittäin, niin jokaisella osallistujalla oli hyvin paljon ajatuksia ja kerrottavaa aiheeseen liittyen.

4.2.3 Aineiston analyysi teemoittelemalla

Ryhmäkeskustelun aineisto litteroitiin nauhoitteesta tekstiksi Microsoft Word-litterointi ohjelmalla. Tämän jälkeen tekstistä muokattiin litterointiohjelman tekemät kirjoitusvirheet pois manuaalisesti. Tekstille tehtiin tämän jälkeen manuaalisesti vielä osittainen litterointi, jossa tekstistä poistettiin turhat täytesanat ja selkeytettiin lauserakenteita.

Aineiston analyysi aloitettiin litteroinnin jälkeen. Aineisto analysoitiin teemoittelemalla. Analyysissä tarkasteltiin esiin nousevia piirteitä, jotka olivat yhteisiä osallistujille (Hirsjärvi & Hurme, 2010, s. 173). Aineistosta nostettiin lauseita ja sanoja, jotka liittyivät tutkimusongelmaan, tai toistuivat useasti. Nämä siirrettiin Word-asiakirjaan peräkkäin aiheen mukaan ja toistuvat piirteet yhdistettiin teemoiksi. Aineistosta esiin nousseita teemoja olivat esimerkiksi nuorten kohtaaminen yksilöinä, tasavertainen kohtelu sekä tiimityöskentely, kysyminen ja tiedon jakaminen. Teemojen pohjalta teimme johtopäätöksiä siitä millaisia aiheita oppaassa olisi käsiteltävä.

4.3 Oppaan kokoaminen

Oppaaseen koottiin tietoa sateenkaarisensitiivisyydestä, sateenkaarevuudesta sekä tapoja toteuttaa sateenkaarisensitiivistä nuorisotyötä. Opas löytyy raportin liitteenä (liite 3). Oppaan alussa kerrotaan, mitä on sateenkaarevuus, mitä on sateenkaarisensitiivisyys ja selitetään sateenkaarisensitiivisyyden tärkeys nuorisotyössä nuorisotyön ammattietiikan perusteella. Oppaaseen on myös sisällytetty tietoa sateenkaarevista nuorista riskiryhmänä. Oppaasta löytyy perustietoa sateenkaarevuudesta kuten sateenkaarisanastoa, joka nousi ryhmäkeskustelussa puheeksi. Oppaaseen sisällytettiin vinkkejä, joiden avulla toteuttaa sateenkaarisensitiivistä nuorisotyötä matalalla kynnyksellä arjessa. Oppaan lopusta löytyy myös pohdittavaa oppaan lukijalle. Oppaan kokoamisessa pidettiin tärkeänä sitä, että opas on helposti ymmärrettävä ja tuo lisää tietoa ja tapoja sateenkaarisensitiivisyyteen nuorisotyöntekijöille.

Opas koottiin Canva-verkkotyökalulla, joka on helppokäyttöinen ja helposti saatavilla. Oppaan ulkoasussa käytettiin hyödyksi valmista mallipohjaa. Oppaan ulkoasu on värikäs ja jokainen oppaan sivu on erilainen, jotta opasta on mukava lukea ja se pitää lukijan mielenkiintoa yllä, sekä antaa kuvan aiheen positiivisuudesta.

5 Tutkimusetiikka ja luotettavuus

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa luo raamit ja ohjeistuksen korkeakouluopiskelijoille ja tutkijoille tutkimusetiikkaan. Hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteet HTK-ohjeen mukaan ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023) Opinnäytetyö prosessin aikana seurattiin HTK-ohjetta. Luvussa käsitellään sitä, kuinka opinnäytetyö prosessin aikana ja sen jälkeen varmistetaan työn toteutuksen ja raportoinnin eettisyys ja luotettavuus.

Luotettavuudella tarkoitetaan sitä, että tieteellisen toiminnan laatu on varmistettua tutkimuksen jokaisessa vaiheessa suunnittelusta ja toteutuksesta analyysiin (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023). Opinnäytetyössä laatu varmistettiin selkeällä ja moneen kertaan varmistetulla suunnitelmalla, joka esiteltiin tilaajalle, muille opiskelijoille ja opinnäytetyön ohjaajalle. Tämän jälkeen tutkimus toteutettiin suunnitelman pohjalta tarkkaavaisesti ja ottaen huomioon eettiset kysymykset. Lähdekritiikki on myös osa laadun varmistamista. Lähdekritiikissä otettiin erityisesti huomioon lähteen aitous, riippumattomuus, alkuperäisyys ja puolueettomuus (Mäkinen, 2006, s. 128).

Rehellisyys tutkiessa tarkoittaa sitä, että tieteellistä toimintaa suunnitellaan, toteutetaan, arvioidaan ja raportoidaan avoimesti, puolueettomasti, oikeudenmukaisesti ja yksityiskohtia salailematta (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023). Rehellisyys opinnäytetyöprosessissa taattiin käyttämällä luotettavia lähteitä ja kertomalla avoimesti lähteiden käytöstä. Ryhmäkeskustelun kysymysten laatimisessa otettiin huomioon, etteivät kysymykset ja keskustelunaloitukset vaikuta keskusteluun väärällä tavalla ja ohjaa vastauksia liikaa. Vaikuttaminen vastaajien mielikuviin ja vastauksiin kysymyksien asettelulla on epäeettinen tapa toteuttaa tutkimusta ja sitä on vältettävä tarkalla kysymysten ja keskustelutilaisuuden suunnittelulla ja arvioinnilla. Oli myös otettava huomioon aiheen mahdollisesti herättävät tunteet. Vaikka opinnäytetyön aihe on tunteita herättävä molempiin suuntiin, tutkimusta toteuttaessa on oltava neutraali ja toimittava tieto etusijalla. Objektiivisyys tarkoittaa sitä, ettei tutkijan mielipide saa vaikuttaa tutkimuskohteeseen ja sen tutkintaan (Mäkinen, 2006, s.

29). On siis tärkeä tutkia aihetta objektiivisesti ja faktat edellä. Sosiaalialalla tunteet ja niiden kunnioitus ovat isossa osassa tietoutta ja faktaperäisiä. Ennakkoasenteet ja uskomukset eivät saa vaikuttaa tutkimuksen toteutukseen. Mäkisen mukaan ennakkoasenteet ja uskomukset ovat varmin este oikeiden vastauksien löytämiseen tutkimuksessa (Mäkinen, 2006, s. 30). Raportoinnin avoimuus ja todenmukaisuus on tärkeä osa opinnäytetyön rehellistä toteutusta.

Arvostuksella tarkoitetaan arvostuksen osoittamista kollegoita, tieteellisen toiminnan osapuolia, yhteiskuntaa, ekosysteemejä, ympäristöä ja kulttuuriperintöä kohtaan (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023). Opinnäytetyötä tehdessä on arvostettava ja kunnioitettava niin aihetta kuin jokaista tutkimukseen osallistujaa. Koska opinnäytetyö käsittelee aihetta, joka voi herättää vahvoja tunteita ja jota voidaan pitää kiistanalaisena, oli otettava huomioon, miten se vaikuttaa tutkittavien ja tutkijoiden turvallisuuteen ja hyvinvointiin. Oli myös otettava huomioon, että opasta tulee käyttämään alan ammattilaiset, joiden käytökseen työelämässä opas voi vaikuttaa. Opasta kootessa otettiin huomioon aiheen herkkyys ja nuoret, joita varten opas tuotetaan, jotta he voisivat saada mahdollisimman hyvää nuorisotyötä. Ryhmäkeskustelussa otimme tarkasti huomioon, miten kohtelemme osallistujia. Mäkiseltä voi nostaa muutamia esimerkkejä siihen, miten osoittaa arvostusta ja pitää huoli tutkimuksen eettisyydestä. Tutkimuksen osallistujille kerrottiin esimerkiksi se, että on täysin hyväksyttävää keskeyttää keskustelu, jos osallistujat näin haluavat. Tutkimukseen osallistujien kuunteleminen tarkkaavaisesti, anonymiteetistä huolehtiminen sekä vapaaehtoisuus ovat myös tapoja toteuttaa arvostavaa ja eettistä tutkimusta. (Mäkinen, 2006, ss. 95-96). Ryhmäkeskustelun alussa varmistimme osallistujien vapaaehtoisuuden ennen ja jälkeen nauhoituksen aloittamisen. Anonymiteetista huolehtiminen taattiin litteroimalla aineisto ja poistamalla sieltä kaikki tunnistetiedot. Ennen nauhoitusta ryhmäkeskustelun osallistujia pyydettiin välttämään henkilötietojen ja tunnistetietojen sanomista, mutta keskustelun aikana on aina mahdollisuus vahinkoihin.

Vastuun kantaminen tutkimusta tehdessä kattaa koko tieteellisen toiminnan ideasta alkaen tieteellisen toiminnan vaikutuksiin (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023). Opinnäytetyötä tehdessä on opiskelija vastuussa koko prosessin ajan ammattimaisesta toiminnasta ja oman työnsä tarkkuudesta sekä asianmukaisuudesta. Vastuu oppaan tuottamisesta, ja siitä millaisia seurauksia oppaan jakamisella voi olla, oli myös osa prosessia. Jos oppaassa jaetaan valheellista tai vahingoittavaa tietoa voi seuraukset olla hyvin negatiivisia työntekijöiden ja nuorten keskuudessa. Tästä syystä varmistettiin, että oppaaseen kerätty tieto oli laadukasta, tutkittua ja asianmukaista.

Tutkimusta toteuttaessa huolehdittiin, että asianmukaiset luvat ja suostumukset ovat asianmukaisesti hoidettu. Opinnäytetyötä tehdessä tarvittiin tutkimuslupa Hämeenlinnan kaupungilta ja suostumukset ryhmäkeskusteluun osallistujilta. Heille esitettiin myös aineistohallintasuunnitelma (liite 4). Opinnäytetyön suunnittelussa, aineiston keruussa ja raportoinnissa toimittiin huolellisesti. Myös tutkimusaineiston hallinta toteutettiin asianmukaisesti ja aineistoa kerätessä kerrottiin missä, miten ja kuinka kauan aineistoa säilytetään ja miten sitä käytetään. Aineistohallinta suunnitelma oli ajantasainen ja ohjeistuksen mukainen.

6 Valmis opas osana nuorisotyötä

Kun opinnäytetyötä suunniteltiin Hämeenlinnan nuorisopalveluiden kanssa, kerroimme kiinnostuksestamme tehdä opinnäytetyö sateenkaari aiheesta ja osaksi arkea. Tärkeää oli kokemus siitä, että opinnäytetyötä voitaisiin joillain tavoin hyödyntää osana nuorisotyötä konkreettisesti. Yhdessä tilaajatahon kanssa saimme idean oppaasta, joka toisi sateenkaarisensitiivisyyden tutuksi nuorisopalveluille. Opasta koottaessa tavoitteena oli sisältää siihen arkisia ja helposti lähestyttäviä ja toteutettavia tapoja toteuttaa sateenkaarisensitiivisyyttä ja näyttää oppaan avulla, kuinka pienillä teoilla sateenkaarisensitiivisyyttä voi toteuttaa. Opasta voidaan jakaa sähköisesti jokaiselle nuorisotyöntekijälle. Opas on myös mahdollista tulostaa luettavaksi nuorisopalveluiden tiloihin.

7 Tutkimustulokset ja johtopäätökset

Pääasiallinen tutkimusongelmamme oli ”Miten toteuttaa sateenkaarisensitiivistä nuorisotyötä?” ja tutkimuksen aikana tarkastelimme myös turvallista tilaa ja millaista sateenkaarisensitiivinen nuorisotyö on. Tutkimuksessa keräsimme kokoon myös sateenkaarisananastoa ja termejä aiheeseen liittyen. Tässä luvussa keräämme yhteen tutkimuksen tulokset, niistä tehdyt johtopäätökset ja sen miten nostimme ne osaksi opasta.

Osana tutkimusta toteutimme ryhmäkeskustelun, jossa keräsimme kysymyksiä, mietteitä ja ajatuksia sateenkaarisensitiivisestä nuorisotyöstä nuorisotyöntekijöiltä. Keskustelua ohjanneet kysymykset löytyvät liitteenä (liite 1). Keskustelun tarkoituksena oli myös herättää keskustelua ja pohdintaa sateenkaarisensitiivisyydestä nuorisotyössä.

Tutkimuksen mukaan ensimmäisiä asia, joka vie kohti sateenkaarisensitiivisyyttä on tieto. Ryhmäkeskustelun analyysissä nousi esiin tieto, tiedon jakaminen ja erilaiset tiedon lähteet. Myös kollegoiden kanssa keskustelu, tiedon jakaminen ja heiltä kysyminen nousi tiedon saamisessa isoksi tekijäksi. Keskustelussa esiin nousi myös näkemys siitä, että syrjivä ja yleistävä kohtelu sateenkaarevia ihmisiä kohtaan koetaan kumpuavan tiedon vähyydestä ja väärästä tiedosta. Ryhmäkeskustelussa haasteeksi nousi se, että kaikkia termejä ei aina tiedä, ja on pelko siitä, että loukkaa nuorta käyttämällä väärä termi. Opas vastaa näihin tuloksiin kertomalla ymmärrettävästi ja yksinkertaisesti sateenkaarevuudesta, sateenkaarisensitiivisyydestä ja yleisimmistä termeistä sateenkaarevuuden alla. Oppaaseen lisättiin keskustelun pohjalta myös sivu verkostojen tärkeydestä ja kannustusta keskusteluun työympäristössä. Ryhmäkeskustelussa esiin nousi myös itseoppiminen ja kuinka ammattilaisena olet nuoren tukena ja tiedonlähteenä. Sanaston ja termien lisäksi oppaasta löytyy myös lähteitä, joista oppaassa kehoitetaan tutkimaan aihetta lisää ja kannustetaan etsimään uutta tietoa ja kiinnostumaan aiheesta.

Ryhmäkeskustelussa isoksi teemaksi nousi kohtaaminen. Nuorisotyön perusteita on nuorten kohtaaminen ja nuorisotyön ammattietiikka määrittääkin, että nuorisotyö on esimerkiksi kohtaamista, läsnäoloa ja kannustusta (Alianssi, 2020). Ryhmäkeskustelussa osallistujat ottivat puheeksi myös nuorisotyön ammattieettiset ohjeet, joista nostettiin niin oppaaseen, kuin opinnäytetyöhön monia tärkeitä asioita nuorisotyöhön liittyen. Kohtaamisesta koottiin oma sivunsa osaksi opasta. Keskustelussa nähtiin tärkeänä arvona nuorten kohtaaminen yksilöinä ja tasavertaisesti. Nuorten koettiin olevan myös tiedon lähde. Jokainen nuori on oman elämänsä asiantuntija ja nuorelta itseltään opit parhaiten hänestä. Opas kehottaa myös kysymään ja keskustelemaan nuorten itsensä kanssa.

Ryhmäkeskustelussa osallistujat kävivät myös läpi sitä, millaisia asioita kokivat olevan ymmärtämättömyyden ja suvaitsemattomuuden taustalla seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä kohtaan. Keskustelijat päätyivät selittämään käytöstä tiedon puutteella, joka johtaa usein pelkoon. Ryhmäkeskustelussa puhuttiin myös siitä, että osallistujat näkivät erilaisia haasteita ihmisten ajattelutavan muutoksessa, esimerkiksi tilanteissa, joissa nuori on kasvanut ympäristössä, jossa homofobia on normi. Tässäkin tilanteessa osallistujat näkivät ratkaisuna esimerkiksi tiedon jakamisen ja keskustelun. Osallistujat näkivät tarpeellisena myös sen, että koulu ja nuoren muut verkostot ovat tietoisia aiheesta ja saavat ja jakavat tietoa.

Ryhmäkeskustelussa keskusteltiin myös siitä, miten puuttua nuorten syrjivään, vihamieliseen tai epäasialliseen toimintaan sateenkaari-aiheeseen liittyen. Osallistujat kertoivat itse

ottavansa asian puheeksi nuorten kanssa ja antavansa nuorille tietoa. Jokainen nuorisotila on syrjintä vapaata aluetta ja useimmissa noudatetaan yhteisiä turvallisemman tilan periaatteita. Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet ohjaavat nuorisotyössä ohjaamaan nuoria ratkaisemaan ristiriitoja myönteisesti ja purkamaan asenteellisuutta ja ennakkoluuloja (Alianssi, 2020). Oppaassa kerrotaan turvallisemman tilan periaatteista, syrjintä vapaasta tilasta, sekä kannustetaan puuttumaan nuorten käytökseen keskustellen ja tietoa antaen, muistuttaen kuitenkin siitä, että kiusaaminen on rikos ja siihen puuttumiseksi ei aina riitä nuorisotyöntekijän keskustelu.

Keskustelussa ilmi tulleita asioita olivat esimerkiksi normit ja niiden rikkominen. Osallistujat nostivat esiin myös ihmisen kohtaamisen ihmisenä ja sen ettei oleteta mitään. Keskustelusta voi nostaa myös ajatuksen siitä, että nuorisotyössä luodaan nuorelle mahdollisuuksia olla oma itsensä ja löytämään voimavaroja. Ryhmäkeskustelussa nostettiin esiin myös kirjausjärjestelmä, ja sen sisällä oleva sukupuolittaminen. Kirjatessa nuorisotilan läsnäolijoiden määrää on mahdollisuus myös tilastoida heidän sukupuolensa. Vaihtoehtoina on nainen, mies, muu ja en halua kertoa. Osallistujat miettivät mitä väliä sukupuolella tilastoinnissa on ja miten nuorisotilalla voisi edes tietää nuorien sukupuolta kysymättä. Useat osallistujat kertoivat jättävänsä sukupuolen kokonaan kirjaamatta. Oppaaseen kokosimme erilaisia tapoja toteuttaa nuorisotyötä sateenkaarisensitiivisesti esimerkiksi edellä mainittujen nostojen perusteella. Keräsimme oppaaseen arkisia tapoja toteuttaa sateenkaarisensitiivisyyttä arjessa, jonka otsikkona on ”Pieniä arjen tekoja”, jossa listataan kolme erilaista tapaa toteuttaa sateenkaarisensitiivisyyttä matalalla kynnyksellä. Tavat ovat ”Kun oletat – oletat moninaisuutta.”, ”Jätä pois turha sukupuolittaminen ja normit.” ja ”Näytä pienin merkein hyväksyntää.”. Tämän jälkeen oppaassa avataan näitä tapoja lyhyesti.

Oppaan loppuun on koottu dia ”Miten eteenpäin?”, joka kehottaa jokaista etsimään tietoa, puhumaan ja kysymään aiheesta, miettimään aihetta ja omaa toimintaa ja jakamaan tietoa eteenpäin. Nämä asiat tiivistävät sen, kuinka voimme lähteä kohtaamisen lisäksi parantamaan sateenkaarisensitiivistä nuorisotyötä henkilökohtaisella tasolla.

8 Pohdinta

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa nuorisotyöntekijöille opas sateenkaarisensitiivisestä nuorisotyöstä, jota he voivat hyödyntää osana arkeaan. Oppaan tarkoituksena oli lisätä tietoa ja osaamista liittyen sateenkaarisensitiivisyyteen ja sateenkaarevuuteen. Tavoitteeseen

pääsemiseksi oli kerättävä aineistoa niin aiemmin tutkitusta tiedosta, kuin opinnäytetyön osana toteutettavasta laadullisesta tutkimuksesta.

Tutkimusongelma ”Miten toteuttaa sateenkaarisensitiivistä nuorisotyötä?” sai vastaukseen opinnäytetyön aikana moninaisia tapoja, tekoja ja toimintamalleja. Tutkimuksessa esiin nousi vahvasti tiedon arvo ja se kuinka arvokasta on pystyä oppimaan ja keskustelemaan sateenkaarisensitiivisyydestä ja sateenkaarevuudesta nuorisotyössä. Ryhmäkeskustelun aineistosta saimme tulokseksi sen, että tieto ja sen jakaminen ovat iso askel kohti sateenkaarisensitiivistä nuorisotyötä. Alkusysäykseksi tietoon ja tiedon hankitaan, annetaan oppaassa esimerkiksi sateenkaarisananastoa. Myös nuorten kohtaaminen yksilöinä ja tasa-arvoisesti koettiin tutkimuksessa tärkeäksi osaksi sateenkaarisensitiivisyyttä.

Tutkimuksen aikana tarkasteltiin myös sitä, miten luoda turvallinen tila ja siihen saimme vastauksen turvallisemman tilan periaatteista (Nuorisokanuuna, 2021) sekä tutkimukseen osallistuneiden ajatuksista kohtaamisesta sekä yksilöllisestä ja tasa-arvoisesta kohtelusta. Jokainen nuori tulisi kohdata kokonaisvaltaisena yksilönä, tasa-arvoisesti ja jokainen nuorisotila kuuluisi olla syrjintävapaata aluetta ja noudattaa turvallisemman tilan periaatteita.

Tutkimuksessa oli tarkasteltavana myös se miten sateenkaarisensitiivinen toiminta voi vaikuttaa nuoren hyvinvointiin. Aiempia tutkimustuloksia kuten kouluterveyskyselyä vuodelta 2019 tarkastellessa, oli selkeää, että sateenkaarevien nuorten hyvinvointi oli kokonaisvaltaisesti heikompaa, kuin muiden nuorten (Jokela, ym., 2020). Kun nuori kohdataan huomioonottavasti, kannustetaan ja ollaan tukena ja turvallisena aikuisena nuoren elämässä, voidaan nuoren hyvinvointia tukea. Nuoren kohtaaminen kunnioittavasti ja kokonaisvaltaisesti omana itsenään voi tukea nuoren hyvinvointia nuorisotyössä. Nuorisotyön tavoitteena on nuorten hyvinvoinnin edistäminen (Alianssi, 2020).

Prosessin aikana mietittiin myös sitä, millaista on sateenkaarisensitiivinen nuorisotyö. Tutkimuksen perusteella sateenkaarisensitiivinen nuorisotyö on sellaista nuorisotyötä, jossa nuoret kohdataan tasa-arvoisesti, kokonaisvaltaisesti yksilöinä ja otetaan huomioon jokainen nuori omana itsenään. Sateenkaarisensitiiviseen nuorisotyöhön kuuluu myös syrjintävapaat ja turvalliset nuorisotilat ja turvalliset, avoimet ja aiheesta tietoiset nuorisotyöntekijät.

Opinnäytetyön tuotosta, opasta, voidaan hyödyntää osana nuorisotyön arkea, auttamaan nuorisotyöntekijöitä saamaan pohjatieto sateenkaarevuudesta ja sateenkaarisensitiivisyydestä. Opas voi auttaa sateenkaarevien nuorten kohtaamisessa ja ymmärtämään sateenkaarisensitiivisyyden arvo arjessa ja nuorten kohtaamisessa. Opas tuo

tutuksi sateenkaarisananastoa, tapoja toteuttaa sateenkaarisensitiivisyyttä arjessa ja kehottaa jokaista lukijaa pohtimaan aihetta, ajattelutapaansa ja toimintaansa. Tutkimuksen haasteena oli se, kuinka jokainen nuorisotyöntekijä tekee työtä omana persoonanaan ja jokaisella on oma ajattelutapansa ja tietoperustansa. Kun oppaaseen kerättiin tietoa ryhmäkeskustelun kautta, saatiin siihen kerättyä viiden nuorisotyöntekijän ajatuksia ja ääntä, jota ei voi yleistää jokaiseen nuorisotyöntekijään. Jokaista nuorisotyöntekijää ohjaavat kuitenkin samat arvot ja ohjeet, joihin kuuluu esimerkiksi kohtaaminen ja kannustaminen. Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet ohjaavat nuorisotyöntekijöitä myös luomaan turvallisia toimintaympäristöjä (Alianssi, 2020). Turvallisessa toimintaympäristössä ja hyvässä nuorisotyössä on oltava myös sateenkaarisensitiivinen, jotta ympäristö on jokaiselle nuorelle turvallinen ja nuorisotyö jokaiselle nuorelle merkityksellistä ja arvostavaa.

Opasta ja tutkimusta voitaisiin jatkokehittää tuomalla esiin nuorten ääni.

Opinnäytetyöprosessin alussa tarkoituksena oli toteuttaa laadullinen tutkimus niin että osallistujina olisivat nuoret itse ja opas kertoisi siitä millaista sateenkaarisensitiivistä nuorisotyötä nuoret toivovat, haluavat ja tarvitsevat. Kun oppaaseen saataisiin myös nuorten mielipide ja ajatukset näkyviin olisi opas varmasti paljon laajempi ja hyödyllisempi apu nuorten kohtaamiseen sensitiivisesti. Jatkotutkimus voisi vastata kysymykseen ”Millaista sateenkaarisensitiivistä nuorisotyötä nuoret tarvitsevat?” ja tutkimuksen arvo olisi suurempi, kun kysymykseen vastasivat ne, keitä varten nuorisotyötä tehdään, eli nuoret itse.

Lähteet

- Allianssi. (2020). *Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet*. <https://nuorisoala.fi/nuorisotyon-ammattieettiset-ohjeet/>.
- Anttila, P. (1996). *Tutkimisen taito ja tiedon hankinta*. Akatiimi OY yhteistyössä Kuopion käsi- ja taideteollisuus akademian kanssa.
- EIGE. (2016). *Glossary and thesaurus*. <https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2010). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus.
- Human dignity trust. (2024). *Map of Countries that Criminalise LGBT People*. <https://www.humandignitytrust.org/lgbt-the-law/map-of-criminalisation/>
- Hämeenlinna. (2023). *Nuorisotilat*. <https://www.hameenlinna.fi/varhaiskasvatus-ja-koulutus/nuorisopalvelut/nuorisotoiminta/nuorisotilat/>
- Jaskari, O. & Keski-Rahkonen, A. (2021). Vähemmistöstressi uhkana seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen terveydelle. *Lääketieteellinen Aikakausikirja Duodecim*, 137(17), 1781-1788. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/dc22fd78-74d3-4981-aa7f-7e1c600a13da/content>
- Jokela, S., Luopa, P., Hyvärinen, A., Ruuska, T., Martelin, T. & Klemetti, R. (2020). *Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien nuorten hyvinvointi, Kouluterveyskyselyn tuloksia 2019*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-580-3>
- Kolehmainen, S., Mäkinen, S. & Prinkkala, H. (2022). *Kuinka tukea sateenkaarinuorta, opas sateenkaarinuorten läheisille*. [Opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2022112023231>
- Kostamo, P., Airaksinen, T. & Vilkkä, H. (2022). *Kirjoita itsesi asiantuntijaksi - Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön*. Art House Oy.
- Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy. (2024). *Sensitiivinen*. <https://www.kielitoimistonasanakirja.fi/#/sensitiivinen?source=suggestion>
- Lampinen, J. & Sillanpää, L. (2018). *IHMISTEN EDESSÄ, Sateenkaarinuoret Kouvolan nuorisopalveluissa*. [Opinnäytetyö, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018112818728>
- Lehtoranta, A. (2016). *Sateenkaarevaa nuorisotyötä*. [Opinnäytetyö, Laurea ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016112216762>
- Majlander, S., Lehtonen, J., Luopa, P., Sares-Jäske, L., Teräsaho, M., Vihtari, J., Nenonen, T., Hyvärinen, A. & Klemetti, R. (2022). *Sateenkaarinuorten hyvinvointituloksia Kouluterveyskyselystä*. [https://tasa-arvo.fi/documents/25249985/122229367/Satu+Majlander_Sateenkaarinuorten+hyvinvointi+-+tuloksia+kouluterveyskyselyst%C3%A4+\(pdf\).pdf/0acdc469-0ee5-9224-cf7e-b1bf99f3a6ea/Satu+Majlander_Sateenkaarinuorten+hyvinvointi+-+tuloksia+kouluterveyskysel](https://tasa-arvo.fi/documents/25249985/122229367/Satu+Majlander_Sateenkaarinuorten+hyvinvointi+-+tuloksia+kouluterveyskyselyst%C3%A4+(pdf).pdf/0acdc469-0ee5-9224-cf7e-b1bf99f3a6ea/Satu+Majlander_Sateenkaarinuorten+hyvinvointi+-+tuloksia+kouluterveyskysel)
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. (2023) *Kaapista ulos*. <https://www.nuortennetti.fi/seksuaalisuus/seksuaalinen-suuntautuminen/kaapista-ulos/>
- Mollgren, S. (2020). *Sateenkaarilippu*. Ranneliike.net. <https://ranneliike.net/teemat/1106/sateenkaarilippu>
- Mustanen, E. (2021). *”Täällä jokainen voi olla sitä mitä haluaa” – Sateenkaarinuorisotila Kaareva on paikka, jossa löytyy tilaa moninaisuudelle*. Moreenimedia. <https://moreenimedia.fi/2021/10/12/taalla-jokainen-voi-olla-sita-mita-haluaa-sateenkaari>

- Mäkinen, O. (2006). *Tutkimuseetiikan ABC*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Nisumaa, O. & nuoret. (2023). *Tarinoita lapsiystävällisestä Hämeenlinnasta: Nuorisotila Säihke – ”Safe place sateenkaarinuorille + hyvät vibat”*. Hämeenlinna.
<https://www.hameenlinna.fi/blogi/tarinoita-lapsiystavallisesta-hameenlinnasta-nuorisotila-saihke>
- Nousiainen, S. (2020). *Sukupuooleen katsomatta*. Atena Kustannus Oy.
- Nuorisokanuuna. (2021). *Opas turvallisemman tilan periaatteiden laatimiseen*.
https://www.nuorisokanuuna.fi/sites/default/files/materiaalipankki/2022-10/Opas_turvallisemman_tilan_periaatteiden_laatimiseen_Helsinki%281%29.pdf
- Nuorisolaki 1285/2016. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>
- Nuorisotyölaki 235/1995. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1995/19950235>
- Puolitaival, S., Porthén, A. & Salmela, M. (2022). *Opas vapaaehtoisten hyvinvointiin*. Kansalaisareena. <https://kansalaisareena.fi/opas-vapaaehtoisten-hyvinvointiin/mita-on-hyvinvointi/>
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (2005). *Haastattelu - Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Vastapaino.
- Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopisto.
https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf
- Seta. (2023). *Sateenkaarisanastoa Suomeksi*.
<https://seta.fi/sateenkaaritieto/sateenkaarisanasto/>
- Seta. (n.d.-a). *Seta*. <https://seta.fi/>
- Seta. (n.d.-b). *Materiaalitilaus*. <https://seta.fi/palvelut/materiaalitilaus/>
- Seta. (n.d.-c). *Sateenkaarihistoria suomessa*.
<https://seta.fi/ihmisoikeudet/sateenkaarihistoria-suomessa/>
- Seta. (n.d.-d). *Nuorille*. <https://nuoret.seta.fi/nuorille/>
- Seta. (n.d.-e). *Verkkonuorisotila-Loiste*. <https://nuoret.seta.fi/verkkonuorisotalo-loiste/>
- Sinuiksi ry. (n.d.-a). <https://yhdistys.sinuiksi.fi/>
- Sinuiksi ry. (n.d.-b). *Tuki- ja neuvontapalvelu*. <https://www.sinuiksi.fi/tuki/>
- Tampere. (2023). *Sateenkaarinuorisotyö*.
<https://www.tampere.fi/nuoret/sateenkaarinuorisotyö>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. (2024). *Keskeisiä käsitteitä*. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointi-ja-terveyserot/keskeisia-kasitteita>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Umma-hanke. (n.d.). *Sensitiivisyys*. Umma-hanke.
<https://umma.fi/ammattilaiset/sensitiivisyys/>
- V&A. (n.d.). *The Progress Pride flag*. Victoria and Albert Museum.
<https://www.vam.ac.uk/articles/the-progress-pride-flag>
- Väestöliitto. (2020). *Hyväkysymys. Mitä tarkoittaa HLBTIGA+*.
<https://www.hyvakysymys.fi/artikkeli/mita-tarκοittaa-hlbtiga/>

Liite 1. Kysymyspohja

Ryhmäkeskustelu kysymyspohja

Max 2 h aika
4–10 osallistujaa
Tila kaupungin tiloissa
Keskustelu nauhoitetaan

Keskustelun alussa esitellään itsemme ja opinnäytetyö, sekä annetaan tietosuojailmoitus luettavaksi ja pyydetään kaikkia tuomaan ilmi suostumuksensa tutkimukseen ja kerrotaan siitä, että osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja tilanteesta saa halutessaan poistua. Osallistujille kerrotaan aineiston käsittelystä ja muistutamme osallistujia välttämään henkilötietojen sanomista keskustelun aikana, mutta jos henkilötietoja kerrotaan, ne poistetaan aineistosta litteroinnin aikana.

Kerrotaan osallistujille, että keskustelun aikana toivomme kuulevamme heidän rehellisiä kokemuksiaan, ajatuksia, kysymyksiä ja mietteitä työntekijän näkökulmasta, mutta muistutetaan myös ammatillisuudesta ja kunnioituksesta keskustelun aikana aihetta ja muita osallistujia kohtaan.

Keskustelun runko on tarkoitettu ohjenuoraksi ja muistilapuksi keskustelun vetäjille, jolloin jokaista kysymystä ei välttämättä esitetä keskustelun aikana tai kysymysten muoto muuttuu.

Kysymykset ja teemat

Tiedätkö te mitä tarkoittaa sateenkaareva ja sateenkaarisensitiivisyys?

- Kuinka tuttu aihe on teille ja nouseeko se esille teidän työssänne?

Tämän jälkeen kerromme termien merkitykset, jotta jokainen osallistuja pääsee keskustelemaan tietoisesti samasta aiheesta.

Pohditteko ja mietittekö aihetta itse ollenkaan tai kuinka paljon nuorisotyössä?

Uskallatko kysellä tai miettiä sateenkaarevuuteen liittyviä asioita työyhteisössä?

Mitkä asiat sateenkaarisensitiivisessä nuorisotyössä mietittyvät tai ihmetyttävät?

Oletko kohdannut tilanteita, joissa olisit kaivannut enemmän tietoa etukäteen tai tapoja toimia aiheeseen liittyen?

Onko mielestänne sateenkaarevuudesta ja sateenkaarisensitiivisyydestä saatavilla tarpeeksi tietoa?

Mitkä olisivat tärkeitä asioita jokaisen nuorisotyöntekijän tietää sateenkaarisensitiivisestä nuorisotyöstä?

Jäikö vielä jotain mielen päälle minkä haluaisit mainita?

Kiitokset ja loppusanat.

Liite 2. Tietosuojailmoitus

TIETOSUOJAILMOITUS

Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Tämä tutkimus on osa tutkimuksen toteuttajien Hämeen ammattikorkeakoulussa suoritettavien sosionomiopintojen opinnäytetyötä, Sateenkaareva nuorisotyö - Opas sateenkaarisensitiiviseen nuorisotyöhön Hämeenlinnan kaupungin nuorisopalveluille. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kerätä tietoa ja saada hämeenlinnalaisten nuorisotyöntekijöiden ajatukset, kokemukset ja tarpeet kuuluviin liittyen sateenkaarisensitiiviseen nuorisotyöhön. Tutkimuksesta kerättyä aineistoa hyödynnetään oppaan tuottamisessa sateenkaarisensitiivisestä nuorisotyöstä Hämeenlinnan nuorisopalveluille. Tutkimus on laadullinen tutkimus ja toteutetaan ryhmäkeskusteluna. Keräämme tutkimukseen halukkaiden osallistujien nimet sekä työ sähköposti osoitteet tutkimuskutsun välittämiseksi.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja osallistujilla on oikeus keskeyttää tutkimukseen osallistuminen missä tahansa vaiheessa. Ainoastaan tämän tutkimuksen toteuttajat käsittelevät ja pääsevät käsiksi tutkimusmateriaaleihin. Tutkimuksen toteuttajat varmistavat aineiston anonymisoinnin. Oppaassa, jossa tutkimuksesta syntyneitä aineistoa hyödynnetään, ei julkaista mitään tietoa, joka olisi yhdistettävissä suoraan kehenkään tutkimuksen osallistujaan. Tutkimus aineistoa ei käytetä muihin tarkoituksiin.

Tutkimus toteutetaan ryhmäkeskusteluna ja nauhoitetaan kahdella puhelimella. Nauhoite siirretään tietokoneen omaan muistiin. Nauhoite litteroidaan tekstiksi Microsoft Word litterointi työkalulla ja tämän jälkeen nauhoitteet, osallistujien nimilista sekä sähköpostiosoitteet poistetaan. Haastateltavia muistutetaan ryhmäkeskustelun alussa, etteivät he mainitse tietosuoja-asetuksen mukaisia ns. erityisiä henkilötietoja, esimerkiksi terveyteen, etniseen alkuperään, poliittisiin mielipiteisiin, uskonnolliseen taustaan tai seksuaaliseen suuntautumiseen liittyen. Mikäli osallistujat niitä mainitsevat ne poistetaan litteraateista ennen tallentamista.

Tutkimuksen kesto: huhtikuu 2024 - kesäkuu 2024

Kyseessä on kerta tutkimus.

Yhteyshenkilö tutkimusta koskevista asioissa

Matilda Packalén
Sähköposti

Iida Salminen
Sähköposti

Tutkimuksen toteuttajat

Matilda Packalén

Iida Salminen

Henkilötietosisältö ja säilytysajat

Tutkimuksessa käytetään työntekijöiden kokemuksia ja kysymyksiä sateenkaarisensitiivisyydestä. Ryhmäkeskustelu äänitetään ja litteroidaan tekstitiedostoksi. Litteraatista poistetaan kaikki henkilötiedot ja tunnistustekijät, lukuun ottamatta osallistujien työpaikkaa. Äänite sisältää osallistujien puheäännet sekä mahdollisesti keskustelussa esiin tulevat henkilötiedot. Tulosten raportoinnissa ei käytetä mitään sellaisia merkintöjä, joista tutkimukseen osallistuvien henkilöllisyys olisi pääteltävissä.

Tutkimuksesta kerätyt aineistot hävitetään vuosi opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

Henkilötietojen vastaanottajat

Henkilötietojen vastaanottajia ovat: tämän tutkimuksen tekijät, Matilda Packalén ja Iida Salminen, jotka ovat läsnä ryhmäkeskustelussa sekä käsittelevät tutkimusaineistoa. Keskustelu nauhoitetaan Splend Apps yrityksen Voice Recorder sovelluksella, jolloin vastaanottajana toimii Splend Apps. Litterointi suoritetaan Microsoft Wordin litterointitoiminnolla, jolloin vastaanottajana toimii Microsoft Oy.

Rekisterin suojauksen periaatteet

A Manuaalinen aineisto

Ei manuaalista aineistoa.

B ATK:lla käsiteltävät tiedot

Tutkimusaineisto tallennetaan tietokoneen omaan muistiin. Tiedostoihin on pääsy vain tämän tutkimuksen tutkijoilla. Aineistoa ei julkaista, koska se voi anonymisoinnista huolimatta sisältää tietoja, joiden avulla osallistujia voidaan tunnistaa.

Tietojen siirto EU:n tai ETA:n ulkopuolelle

Tietoja ei siirretä EU:n tai ETA:n ulkopuolelle.

Rekisteröidyn oikeudet ja niiden rajoittaminen

EU:n yleinen tietosuojalainsäädäntö (2016/679) antaa rekisteröidylle seuraavat oikeudet:

Oikeus peruuttaa suostumuksen

Rekisteröidyllä on milloin tahansa oikeus peruuttaa suostumuksensa. (artikla 7)

Oikeus saada pääsy tietoihinsa

Rekisteröidyllä on oikeus saada rekisterinpitäjältä vahvistus siitä, käsitelläänkö häntä koskevia henkilötietoja. Rekisteröidyllä on oikeus saada pääsy tietoihinsa. Tarkastusoikeudesta voidaan periä maksu tai siitä voidaan kieltäytyä, jos pyynnöt ovat ilmeisen perusteettomia tai kohtuuttomia, erityisesti jos niitä esitetään toistuvasti. (artikla 12 ja artikla 15)

Pyynnöt näiden oikeuksien käyttämiseen osoitetaan:

Yhteystiedot

Oikeus tehdä valitus

Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus tietosuojavaltuutetun toimistolle. Lisätietoja <https://tietosuoja.fi/>.

Liite 3. Opas sateenkaarisensitiiviseen nuorisotyöhön

SATEENKAARISENSITIIVISYYS OSANA NUORISOTYÖTÄ

OPAS SATEENKAARISENSITIIVISEEN NUORISOTYÖHÖN

MATILDA PACKALÉN & IIDA SALMINEN

SISÄLLYSLUETTELO

1. Tervetuloa oppaaseen
2. Ryhmäkeskustelusta tietoa nuorisotyöltä
3. Sateenkaarevuus
4. Mitä on sateenkaarisensitiivisyys?
5. Miksi sateenkaarisensitiivistä?
6. Nuorisotyön ammattietiikka
8. Sateenkaarinuoret riskiryhmänä
9. Miten olla sensitiivinen?
10. Tiedon tärkeys
11. Verkostot
12. Sateenkaarisensitiivinen nuorisotila Sähkö
13. Pienet arjen teot
17. Työtä ihmiseltä ihmiselle
18. Turvallisempi tila
19. Puutu ja puhu
20. Sateenkaarianastoa
27. Miten eteenpäin?
28. Pohdittavaa oppaan lukemisen loppuksi
29. Kiitos
30. Lähteet

TERVETULOA OPPAASEEN

1

OPAS SISÄLTÄÄ TIETOA
SATEENKAARISENSITIIVISYYDESTÄ
JA TUO TUTUKSI TOIMINTATAPOJA
SEKÄ SANASTOA LIITTYEN
SATEENKAAREVUUTEEN.

OPAS ON VAIN PINTARAAPAIKU,
MUTTA LUO TOIVOTTAVASTI
KIPINÄN OPPIA JA ETSIÄ LISÄÄ
TIETOA AIHEESTA. LOPUN
LÄHDELUETTELOSTA LÖYTYY
LOISTAVIA LÄHTEITÄ TIEDONJANON
SAMMUTUKSEEN.

OPAS ON HÄMEEN
AMMATTIKORKEAKOULUN
SOSIONOMIOPISKELIJOIDEN,
MATILDA PAKKALÉNIN JA IIDA
SALMISEN OPINNÄYTETYÖN
TUOTOS. OPINNÄYTETYÖ ON
TOTEUTETTU VUODEN 2024
AIKANA.

RYHMÄKESKUSTELUSTA TIETOA NUORISOTYÖLTÄ

2

Oppaaseen on kerätty tietoa ja kysymyksiä ryhmäkeskustelun avulla.
Ryhmäkeskusteluun osallistui Hämeenlinnan nuorisopalveluiden
nuorisotyöntekijöitä.

Ryhmäkeskustelussa nuorisotyöntekijät keskustelivat
sateenkaarisensiivisyydestä nuorisotyössä. Keskustelun aikana käytiin läpi
nuorisotyöntekijän näkökulmasta esimerkiksi sitä, miten
sateenkaarisensiivisyys näkyy työssä, millaisin tavoin sitä toteutetaan, mistä
saada tietoa ja mitkä asiat siinä ihmetyttävät tai mietityttävät.

Kiitos jokaiselle osallistujalle arvokkaasta materiaalista oppaaseen!

SATEENKAAREVUUS

3

Sateenkaareva, sateenkaari-ihmiset ja LGBTQIA+ ovat sanoja, joita käytetään kuvaamaan ihmisiä, jotka kuuluvat sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöihin. Englannin kielestä tuleva termi LGBTQIA+ ja sen suomen kielellä vastaava termi HLBTIQIA+, ovat lyhenteitä, joiden kirjaimet tulevat sukupuoleen- ja seksuaalisuuteen liittyvistä sanoista (Väestöliitto, 2020). Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvia ihmisiä ovat kaikki henkilöt, jotka eivät ole kiinnostuneita vain vastakkaisesta sukupuolesta, identifioitu siihen sukupuoleen, joka heille on merkitty syntymässä tai haastaa jollakin muulla tavalla sukupuolen ja seksuaalisuuden normeja. (Seta, 2023)

MITÄ ON SATEENKAARISENSITIIVISYYS?

4

Umma-hankkeen sivuilla sensitiivisyydestä puhutaan näin "Ihmisen kokonaisvaltainen kohtaaminen ja kunnioittaminen, eli tasa-arvoinen ja yhdenvertainen kohtelu on sensitiivisyyden lähtökohta." (Umma-hanke, n.d.). Sensitiivisyys on tärkeä osa monenlaista toimintaa ja erityisesti ihmisten kanssa vuorovaikutuksessa olemisessä.

Sateenkaarisensitiivisyys terminä kattaa monenlaisia asioita. Sateenkaarisensitiivisyys on sitä, että kohtaa sateenkaarevan henkilön huomioiden ja kokonaisvaltaisesti. Termiin ja sateenkaarisensitiiviseen toimintaan liittyy vahvasti huomioon ottaminen ja herkkyyys huomata erilaiset ihmiset erilaisissa tilanteissa.

MIKSI SATEENKAARISENSITIIVISTÄ?

Sensiitiivisyys mahdollistaa luottamuksellisen suhteen luomisen nuoren kanssa.

Jokainen nuori ansaitsee mahdollisuuden tulla kohdatuksi kunnioittavasti ja huomioonottavasti omana itsenään.

Sateenkaarinuoret kohtaavat vielä muita nuoria enemmän, kiusaamista, väkivaltaa ja mielenterveyden haasteita (Jokela, ym., 2020).

NUORISOTYÖN AMMATTIETIIKKA

Osana nuorisolain tavoitteita on edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä oikeuksien toteutumista (Nuorisolaki 1285/2016 2 §).

Nuorisotyön ammattietiikka tuo raameja nuorisotyön eettiseen toteuttamiseen. Nuorisotyön ammattietiikan tavoitteita ei ole mahdollista toteuttaa sateenkaarinuorten kohdalla, mikäli heidän sateenkaarevuuttaan ei nähdä ja osata ottaa huomioon. Nuorisotyön ammattietiikassa sanotaan nuorisotyöstä näin, "Nuorisotyö tarjoaa toimintoja, joissa voi olla aidosti omana itsenään ilman pelkoa nolatuksi tai hylätyksi tulemisesta". (Alianssi, 2020)

“Nuorisotyöntekijä tunnistaa nuorten erilaisia tarpeita. Hän välittää, on läsnä ja kannustaa jokaista nuorta. Nuorisotyöntekijä antaa nuorelle aikaa kasvaa ja oppia tekemistään virheistä. Nuoria ohjataan ratkaisemaan myönteisesti ristiriitoja sekä purkamaan asenteellisuutta ja ennakkoluuloja. Nuorisotyö on yhdessä tekemistä ja kasvamista.” (Allianssi, 2020)

SATEENKAARINUORET RISKIRYHMÄNÄ

Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn vastauksista tuli ilmi, että sateenkaarinuorten hyvinvoinnin tilanne on kokonaisvaltaisesti huomattavasti heikompi kuin muiden nuorten. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten tilanne vastausten perusteella oli useissa kysymyksissä vielä huonommin kuin seksuaalivähemmistöihin kuuluvilla nuorilla. Sateenkaarinuoret olivat tyytymättömämpiä omaan elämäänsä ja kokivat vähemmän osallisuuden kokemuksia, verrattuna muihin nuoriin. Sateenkaarinuorista yli neljännes koki itsensä yksinäiseksi. Kyselyssä vain 40% sateenkaarinuorista koki elämällään olevan tarkoitus, cis hetero-nuorilla vastaus oli 70%. (Jokela, ym., 2020) 2021 vuoden kouluterveyskyselyssä melkein puolet sateenkaarinuorista vastasi kokevansa ahdistuneisuutta ja mielenterveydestään huolissaan olevien sateenkaarinuorten määrä kasvoi melkein kolmeen neljästä (Majlander, ym., 2022).

MITEN OLLA SENSITIIVINEN?

9

Sateenkaarisensitiivisyyttä voi toteuttaa kaikenlaisissa tilanteissa.

Sateenkaarisensitiivisyys ei kuitenkaan tarkoita sitä, että sateenkaarevat ihmiset nostettaisiin erityiselle jalustalle, vaan kohdattaisiin kuin kuka vain, ottaen kuitenkin huomioon jokaisen omat erityisyydet. Oppaasta löytyy erilaisia tapoja toteuttaa nuorisotyötä sateenkaarisensitiivisesti ja asioita joita on hyvä osata huomioida.

Sensitiivisydessä toisia kohtaan on tärkeää aidosti kuunnella ja kunnioittaa. Sensitiivisyys ei vaadi sitä että tietää kaiken tai esittää tietävänsä enemmän, vaan se voi olla tietämättömyyden myöntämistä ja asioiden selvittämistä. (Perhesuhdekeskus, n.d.)

Jos teet virheen: pyydä anteeksi, opi virheestä ja jatka eteenpäin toimien jatkossa eri tavalla.

TIEDON TÄRKEYS

10

Tiedolla ja ymmärtämisellä on merkitystä. Tietämättömyys voi johtaa suppeaan ajattelutapaan, yleistämiseen, pois sulkemiseen tai toisen kokemuksien vähättelyyn. Joskus tietämättömyydestä kumpuavat ennakkoluulot ja pelko voivat jopa kärjistyä aggressiona.

Ammattilaiset ovat nuorten tukena ja tiedonlähteenä nuorille, jotka kaipaavat tietoa, sekä nuorille, jotka käyttäytyvät ajattelemattomasti tai epäkohteliaasti tiedon puutteen takia. Nuorten kanssa voi istua alas ja ottaa asioista yhdessä selvää.

Tietäminen on osa sensitiivisyyttä. Tärkeintä on kuitenkin kuunnella ja ottaa selvää.

Kukaan ei tiedä yhtä paljoa nuoresta, kuin nuori itse. Monet nuoret ovat hyvin perehtyneitä myös sateenkaarevuuteen ja kaikkeen, mikä siihen liittyy. Nuorten tietämystä kannattaa kuunnella ja he voivat toimia opettajina ammattilaisille.

VERKOSTOT

Kaikkea ei itse voi ja tarvitsekkaan tietää. Verkostojen, tiimien, työkaverien ja muiden ammattilaisten tietoja ja taitoja kannattaa hyödyntää.

Keskustele, kysy ja jaa tietoa työyhteisössä.

Hyödynnä Setaa ja muita ammattilaisia.

Nuoren voi ohjata taholle, joka on perehtynyt paremmin aiheeseen.

SATEENKAARISENSITIIVINEN NUORISOTILA SÄIHKE

Nuorisotila Säihke on Hämeenlinnan nuorisopalveluiden sateenkaarisensitiivinen nuorisotila, joka kokoontuu kerran kuussa. Säihkeen toiminta on tarkoitettu 13-20 vuotiaille sateenkaareville nuorille. Säihkeessä ei tarvitse kertoa itsestään ja identiteetistään enempää, kuin mitä itse haluaa. Kuten muissakin Hämeenlinnan nuorisopalveluiden nuorisotiloissa, Säihkeessä tehdään yhdessä monenlaisia aktiviteetteja nuorten toiveiden mukaisesti. Säihkeessä painotetaan myös tarjoamaan turvallisempaa tilaa, tietoa, tukea sekä kohtaamisia samanhenkisten nuorten kanssa. (Nisumaa, 2023)

PIENET ARJEN TEOT

Kun oletat - oleta moninaisuutta.

Jätä pois turha sukupuolittaminen ja normit.

Näytä pienin merkein hyväksyntää.

KUN OLETAT – OLETA MONINAISUUTTA

Olettaminen on osa ihmisen ajattelua, mutta tapa jolla olettaa ja se miten tuo omat oletuksensa ilmi on tärkeää sensitiivisessä kohtelussa. Yhteiskunnassa on yleistä olettaa ihmiset cis-sukupuolisiksi ja heteroiksi, kunnes ihmiset tulevat kaapista. On myös yleistä olettaa ihmisen sukupuoli ulkonäön perusteella.

Tämä tapa voi tuoda usein sateenkaareville ihmisille epämukavaa oloa ja tunnetta ulkopuolisuudesta.

Kohdatessasi nuoria ja muita ihmisiä et voi tietää näitä asioita ennen kuin ne sinulle kerrotaan. Näitä tietoja et myöskään usein tarvitse ja jos tarvitset niitä, niin kysy henkilöltä itseltään vastaukset ennen kuin oletat. Ja kun oletat, oleta moninaisuutta.

JÄTÄ POIS TURHA SUKUPUOLITTAMINEN JA NORMIT

15

“Hei tytöt!” Jo tämä harmittoman oloinen huudahdus saattaa olla nuorelle epävarmuutta ja dysforiaa tuottava asia.

Jos et ole varmistanut nuoren sukupuolta tai identiteettiä, älä käytä sukupuoleen viittavia sanoja. Jätä myös heteronormatiivisuus pois nuorten kanssa puhuessa. Älä esimerkiksi oleta automaattisesti nuoren puhuvan vastakkaista sukupuolta edustavasta henkilöstä, jos nuori kertoo seurustelevansa. Näin voimme välttää ikäviä tilanteita, jotka tuottavat nuorelle stressiä ja pahaa oloa.

**SUOMEN KIELI ON LOISTAVA
KIELI SUKUPUOLITTAMISEN
POIS JÄTTÄMISEEN!**

**ESIMERKKISANOJA NÄIHIN
TILANTEISIIN:**

**TYYPIT
NUORET
KUMPPANI
MIELITIETTY**

NÄYTÄ PIENIN MERKEIN HYVÄKSYNTÄÄ

16

Oli se sitten sateenkaaripinssi, pridelipputarra tai pienet sanat ohimennen, voivat pienet merkit hyväksynnästä tuoda nuorille turvallisen tunteen ilmaista itseään haluamallaan tavalla ja olla seurassasi juuri sellainen kuin on ilman peittelyä ja pelkoa reaktiostasi tai arvoistasi. Nuoren voi olla myös helpompi lähestyä sinua sateenkaarevin aihein, kun näkee suhtautumisesi etukäteen.

17

TYÖTÄ IHMISELTÄ IHMISELLE

Nuorisotyö on kohtaamistyötä. Tärkeintä sateenkaarisensitiivisyydessäkin on nuoren kohtaaminen yksilönä kokonaisvaltaisesti ja huomioonottaen. Tämä on perusarvo kaikenlaisessa kohtaamistyössä.

Työtä tehdään nuorille nuoria varten. Kohdataan jokainen nuori yksilönä ja juuri sellaisena kuin nuori on. Kohdellaan jokaista nuorta tasa-arvoisesti ja kannustetaan nuoria olemaan omia itsejään.

18

TURVALLISEMPI TILA

Turvallisemman tilan periaatteet on työkalu, jossa yhteisten sääntöjen ja keskustelun kautta lähdetään luomaan mahdollisimman turvalliselta tuntuva tilaa. Turvallisemman tilan tarkoituksena on luoda sosiaalisesti turvallisemmalta tuntuva paikka, jossa ei tarvitse pelätä syrjintää. Turvallisemman tilan periaatteissa jokainen sitoutuu toimimaan ympäristössä yhteisten sääntöjen mukaan.

Ohjeita turvallisemman tilan periaatteiden käyttöön löytyy netistä useita. Nuorisokanuuna julkaisi 2021 netissä selkeät ja hyvät ohjeet, jotka myös avaavat taustaa ja teoriaa menetelmästä (Nuorisokanuuna, 2021).

Turvallisemman tilan periaatteet on hyvä luoda niiden käyttöpaikkaa ja paikalla olevien ihmisten tarpeita kuunnellen. Prosessi turvallisemman tilan periaatteiden luomiseen on tärkeämpi, kun sen tuotoksena syntyvä paperilappu, sillä prosessi luo mahdollisuuden osallisuudelle, keskustelulle ja oivalluksille. Turvallisemman tilan periaatteissa yleensä esille tulevia ja oleellisia asioita ovat esimerkiksi, kunnioittava ilmapiiri, yhdenvertaisuus, vastuun ottaminen omasta käytöksestä sekä erilaisuuden hyväksyminen itsessä ja muissa. (Nuorisokanuuna, 2021)

PUUTU JA PUHU

19

Jokainen nuorisotila on syrjinnästä vapaata aluetta. Syrjinnällä on erilaisia muotoja, mutta jokaiseen muotoon nuorisotyöntekijän on puututtava.

Tilanteisiin puuttuminen ei ole aina helppoa. Syrjintätilanteita saattavat olla esimerkiksi kiusaustilanteet, nimittely ja ulkopuolelle jättäminen. Tilanteita joihin pitäisi puuttua ovat myös esimerkiksi yleistäminen ja termien käyttäminen väärin, kuten homo sanan käyttäminen haukkumasananä.

Puuttuminen tilanteisiin voi olla esimerkiksi tilan säännöistä muistuttamista, keskustelua syrjinnästä ja nuorille tiedon jakamista esimerkiksi jos nuoret yleistävät tai puhuvat alentavasti tietystä ihmisryhmästä. Keskustelulla pääsee jo pitkälle, mutta vakavammissa tilanteissa on muistettava että kiusaaminen on rikos ja siihen puuttumiseksi ei aina keskustelu riitä.

SATEENKAARISANASTOA

20

Seuraavaksi opas esittelee yleisimpiä termejä ja sanoja sateenkaarevuuteen liittyen. Oikeiden termien osaaminen ja käyttäminen voi olla monelle nuorelle tärkeä asia. Sateenkaareville ihmisille oman identiteetin selittäminen moneen kertaan osana omaa arkea voi olla raskasta ja kuluttavaa. Kun työntekijä tietää termin, jota nuori käyttää, jää aika nuorta varten, eikä termien avaamiseen. Muista kuitenkin ettei kaikkea tarvitse tietää ja kunnoittavasti saa kysyä. Jokainen nuori on oman elämänsä ja identiteettinsä asiantuntija ja osaa siitä kertoa parhaiten.

Kieli ja termistö ovat alati kehityksessä ja muuttuvia. Termit eivät myöskään aina sovi jokaiselle ja jokainen saa määritellä oman identiteettinsä haluamallaan tavalla, tai olla määrittelemättä sitä ollenkaan.

Sanastoon on hyödynnetty Setan sateenkaarisanaa.
Linkin sanastoon löydät lähteistä.

SUKUPOULEN- JA SEKSUAALISEN SUUNTAUTUMISEN MONINAISUUS

Sukupuoli on moninainen asia, jota ei voi selkeästi jakaa kahteen. Sukupuolen moninaisuuteen kuuluu niin sukupuolivähemmistöt kuin -enemmistötkin. Seksuaalinen suuntautuminen on moninaista kuten sukupuoliakin. Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvia ihmisiä ovat kaikki henkilöt, jotka eivät ole kiinnostuneita vain vastakkaisesta sukupuolesta, identifioitu siihen sukupuoleen, joka heille on merkitty syntymässä tai haastaa jollakin muulla tavalla sukupuolen ja seksuaalisuuden normeja. Yksilö saattaa myös kuvalla itseään yhdellä tai useammalla termillä.

Seksuaalivähemmistöön kuuluva henkilö saattaa esimerkiksi kokea emotionaalisia tai seksuaalisia tunteita samaa sukupuolta edustaviin ihmisiin, useaa eri sukupuolta oleviin ihmisiin, ihmisiin sukupuolesta riippumatta tai ei kehenkään. Sukupuolivähemmistöihin kuuluva ihminen voi identifioitua vastakkaiseen sukupuoleen, kuin siihen, joka hänelle määriteltiin syntymässä, johonkin muuhun määriteltävään sukupuoleen, ei mihinkään sukupuoleen tai johonkin muuhun sukupuoleen. Jokainen saa itse määrittellä oman identiteettinsä ja sanat, joita siitä tahtoo käyttää.

Oikeita identiteettejä, seksuaalisuuksia ja tapoja ilmaista omaa sukupuoltaan on yhtä paljon, kuin yksilöitä.

21

Sukupuolen ilmaisu

Ihmiset ilmaisevat sukupuoltaan niin tiedostamattaan, kuin tiedostaen. Sukupuolen ilmaisulla tarkoitetaan sukupuolen ilmaisua kulttuurissamme sukupuolitettuin tavoin. Sukupuolen ilmaisuun voi kuulua esimerkiksi pukeutuminen, ulkonäkö ja eleet. Tavoilla voi ilmaista olevansa esimerkiksi mies, nainen tai jotain muuta.

Sukupuoli-identiteetti

Sukupuoli-identiteetti tarkoittaa ihmisen omaa sisäistä käsitystä omasta sukupuolestaan tai sukupuolettomuudestaan.

22

Binääri/Ei-binääri

Sukupuoli-identiteetin voi jakaa binääriseen tai ei-binääriseen. Binääri tarkoittaa kaksinapaisuutta. Ei-binäärinen sukupuoli-identiteetti ei mahdu kaksinapaiseen nainen tai mies jakoon. Ei-binäärejä voivat olla esimerkiksi muunsukupuoliset ihmiset. Nainen ja mies ovat binäärejä sukupuoli-identiteettejä.

SUKUPUOLI-IDENTITEETIIN LIITTYVIÄ SANOJA²³

CIS

Cis tarkoittaa sitä, että henkilön sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu ovat syntymässä määritellyn sukupuolen odotusten mukaisia.

Odotukset liittyvät vahvasti kultuuriin. Cis on vastakohta sanalle trans.

TRANS

Trans tarkoittaa sitä, että henkilön sukupuoli ja/tai sukupuolen ilmaisu ei mahdu syntymässä määritellyn sukupuolen oletuksiin. Trans sanaa käytetään useimmiten viittaamaan transnaisiin ja transmiehiin. Transnainen on henkilö, joka on syntymässä määritelty mieheksi, mutta on sukupuoli-identiteetiltään nainen. Transmies on vastaavasti henkilö, joka on syntymässä määritelty naiseksi, mutta on sukupuoli-identiteetiltään mies.

24

Sukupuoleton - Kaikilla ei ole sukupuoli-identiteettiä, joillekin sukupuolettomuus voi olla myös sukupuoli-identiteetti. Identiteetiltään sukupuoleton saattaa käyttää itsestään termiä agender.

Muunsukupuolinen - Muunsukupuolinen voi olla sekä mies että nainen, jotakin näiden väliltä tai ei kumpaakaan. Muunsukupuolinen voi toimia kattoterminä muille ei-binäärisille sukupuoli-identiteeteille, kuten gender queer ja gender fluid. Muunsukupuolinen ei kuitenkaan ole termi kaikille ei-binäärisille.

Intersukupuolisuus - Intersukupuolisuus on luonnollista kehollista vaihtelua, jossa kehon erilaiset sukupuolitetut piirteet, kuten sukuelimet, hormonitoiminta tai kromosomit eivät ole yksiselitteisesti nais- tai miestyypillisiä. Intersukupuolisuus voi olla myös sukupuoli-identiteetti.

ERILAISIA SEKSUAALISIA SUUNTAUTUMISIA

25

HETERO

Yksinkertaistetusti hetero kokee emotionaalista ja/tai seksuaalista vetoa vastakkaisen sukupuolen edustajaan.

HOMO

Yksinkertaistetusti homo kokee emotionaalista ja/tai seksuaalista vetoa samaa sukupuolta edustavaan ihmiseen. Käytetään usein miehistä, jotka tuntevat vetoa miehiin.

LESBO

Nainen, joka kokee emotionaalista ja/tai seksuaalista vetoa naisia kohtaan. Termiä voivat käyttää myös esimerkiksi ei-binäärit ihmiset.

PAN

Pan ja bi ovat osittain päällekkäisiä termejä. Panseksuaali kokee emotionaalista ja/tai seksuaalista vetoa ihmisiin sukupuolesta riippumatta. Biseksuaali kokee emotionaalista ja/tai seksuaalista vetoa samaa ja eri sukupuolta olevia ihmisiä kohtaan. Kaikille biseksuaaleille sukupuolella ei ole merkitystä.

BI

ASEKSUAALISUUS

Aseksuaalinen ihminen tuntee hyvin vähän tai ei ollenkaan seksuaalista vetoa toisiin ihmisiin. Aseksuaali voi kokea muunlaisia, kuten romanttisia tunteita muita ihmisiä kohtaan. Aseksuaalisuuden kirjo on hyvin laaja.

MONOSEKSUAALISUUS

Monoseksuaalinen ihminen tuntee emotionaalista ja/tai seksuaalista vetoa vain yhtä sukupuolta kohtaan. Esimerkiksi heterot, homot ja lesbot ovat monoseksuaalisia.

POLYSEKSUAALISUUS

26

Polyseksuaalinen ihminen tuntee emotionaalista ja/tai seksuaalista vetoa monia eri sukupuolia olevia ihmisiä kohtaan. Esimerkiksi bi- ja panseksuaalit ovat polyseksuaalisia.

OMNISEKSUAALISUUS

Omniseksuaali ihminen tuntee emotionaalista ja/tai seksuaalista vetoa kaikkia mahdollisia sukupuolia olevia ihmisiä kohtaan. Ihmisen sukupuolella, johon hän tuntee vetoa, on merkitystä.

MITEN ETEENPÄIN?

ETSI

ETSI TIETOA JA KEHITÄ OMAA OSAAMISTASI. KUN TÖRMÄÄT VIERAASEEN ASIAAN KANNATTAA SIITÄ ETSIÄ AINA TIETOA. ESIMERKIKSI KIELI JA TERMISTÖ OVAT JATKUVASSA KEHITYKSESSÄ.

PUHU

PUHU, KYSY JA KUUNTELE, JOS AIHE MIETITYTTÄÄ. JA JOS AIHEESTA ON JOTAIN KIINNOSTAVAA KERROTTAVAA, VOIT OTTAA SEN PUHEEKSI.

MIETI

POHDI OMAA TOIMINTAASI. MIETI OLISITKO VOINUT TOIMIA ERITAVALLA JA POHDI TILANTEITA JOISSA OLET ONNISTUNUT.

JAA

JAA TIETOASI JA TAITOASI NIIN NUORTEN KESKUUDESSA KUIN TYÖYHTEISÖSSÄKIN.

POHDITTAVAA OPPAAN LUKEMISEN LOPUKSI

OLIKO OPPAASSA JOITAKIN KOHTIA, JOTKA JÄIVÄT MIETITYTTÄMÄÄN? LÖYTYISIKÖ ASIASTA LISÄTIETOA?

MILLAISISSA TILANTEISSA VOIN HYÖDYNTÄÄ NÄITÄ TIETOJA OMASSA TYÖSSÄNI?

HERÄTTIKÖ OPPAAN AIHEET MINUSSA TUNTEITA? MILLAISIA JA MISTÄ SYYSTÄ?

KIITOS

Kiitokset sinulle oppaan lukija, että annoit aikaasi tärkeälle aiheelle! Toivottavasti lukuhetki oli antoisa ja toi sinulle tietoa ja mikä parasta pohdittavaa omaan ammatilliseen kehitykseen.

Kiittäen,
Matilda Packalén ja Iida Salminen

LÄHTEET

Aliansi. (2020). *Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet*. <https://nuorisola.fi/nuorisotyon-ammattieettiset-ohjeet/>.

Jokela, S., Luopa, P., Hyvärinen, A., Ruuska, T., Martelin, T. & Klemetti, R. (2020). *Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien nuorten hyvinvointi, Kouluterveyskyselyn tuloksia 2019*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140742/URN_ISBN_978-952-343-580-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Majlander, S., Lehtonen, J., Luopa, P., Sares-Jäske, L., Teräsaho, M., Vihtari, J., Nenonen, T., Hyvärinen, A. & Klemetti, R. (2022). *Sateenkaarinuorten hyvinvointituloksia Kouluterveyskyselystä*. [https://tasa-arvo.fi/documents/25249985/122229367/Satu+Majlander_Sateenkaarinuorten+hyvinvointi+-+tuloksia+kouluterveyskyselyst%C3%A4+\(pdf\).pdf/0acdc469-0ee5-9224-cf7e-b1bf99f3a6ea/Satu+Majlander_Sateenkaarinuorten+hyvinvointi+-+tuloksia+kouluterveyskysel](https://tasa-arvo.fi/documents/25249985/122229367/Satu+Majlander_Sateenkaarinuorten+hyvinvointi+-+tuloksia+kouluterveyskyselyst%C3%A4+(pdf).pdf/0acdc469-0ee5-9224-cf7e-b1bf99f3a6ea/Satu+Majlander_Sateenkaarinuorten+hyvinvointi+-+tuloksia+kouluterveyskysel)

Nisumaa, O. & nuoret. (2023). *Tarinoita lapsiystävällisestä Hämeenlinnasta: Nuorisotila Säihke – "Safe place sateenkaarinuorille + hyvät vibat"*. Hämeenlinna. <https://www.hameenlinna.fi/blogi/tarinoita-lapsiystavallisesta-hameenlinnasta-nuorisotila-saihke>

Nuorisokanuuna. (2021). Opas turvallisemman tilan periaatteiden laatimiseen. https://www.nuorisokanuuna.fi/sites/default/files/materiaalipankki/2022-10/Opas_turvallisemman_tilan_periaatteiden_laatimiseen_Helsinki%281%29.pdf
Nuorisolaki 1285/2016. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>

Perhesuhdekeskus. (n.d.). Sensitiivinen kohtaaminen. <https://perhesuhdekeskus.fi/ammattilaisille/sensitiivinen-kohtaaminen/>

Seta. (2023). *Sateenkaarisanastoja Suomeksi*. <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sateenkaarisanasto/>

Umma-hanke. (n.d.). *Sensitiivisyys*. [umma.fi. https://umma.fi/ammattilaiset/sensitiivisyys/](https://umma.fi/ammattilaiset/sensitiivisyys/)

Väestöliitto. (2020). *Hyväkysymys. Mitä tarkoittaa HLBTIGA+*. <https://www.hyvakysymys.fi/artikkeli/mita-tarhoittaa-hlbtiga/>

Liite 4. Aineistonhallintasuunnitelma

Opinnäytetyön aineistonhallintasuunnitelma

1 Tutkimusaineiston tallennus ja säilytys

Tutkimusainestoa on ryhmäkeskustelu. Ryhmäkeskustelu nauhoitetaan puhelimeen asennetulla äänityssovelluksella. Varaudumme teknologisiin ongelmiin nauhoittamalla kahdella puhelimella samanaikaisesti. Tämän jälkeen nauhoitteet siirretään tietokoneen tiedostoihin ja poistetaan puhelimista. Nauhoitteet litteroidaan tekstiksi Microsoft Office Word litterointi sovelluksella ja säilytetään niin tietokoneen omassa tallennustilassa, kuin muistitikulla. Aineistoa voi käsitellä opinnäytetyön tekijät Matilda Packalén ja Iida Salminen.

2 Henkilötietojen ja arkaluonteisten tietojen käsittely

Ryhmäkeskustelun aineistossa käsitellään henkilötietoja. Opinnäytetyössä julkaistaan osallistujien työpaikka, koska se on olennainen osa aineiston keruuta ja osallistujien valintaa. Nauhoituksessa kuuluu osallistujien puheääni ja osallistujat saattavat mahdollisesti paljastaa henkilötietojaan keskustelun aikana. Litteroinnissa aineistosta poistetaan kaikki paitsi välttämättömät henkilötiedot.

Aineistohallintasuunnitelman yhteydessä jaamme myös tietosuojailmoituksen.

3 Opinnäytetyöaineiston omistajuus

Aineiston omistaa opinnäytetyön tekijät.

4 Opinnäytetyöaineiston jatkokäyttö työn valmistumisen jälkeen

Tutkimusainestoa ei jatko käytetä, vaan säilytämme aineiston tietoturvallisesti vuoden ajan opinnäytetyön hyväksymispäivästä, jonka jälkeen aineisto poistetaan.